

รายงานความก้าวหน้าการดำเนินการ (progress report) รอบ 6 เดือน

โครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา
และพัฒนากำลังคนขั้นสูง (Reinventing University)
ประจำปีงบประมาณ 2568

โครงการพุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชน
เชิงสร้างสรรค์ ด้วยปัญญาและคุณธรรม
โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายงานความก้าวหน้าการดำเนินการ
(Progress Report) รอบ 6 เดือน
โครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและพัฒนา
กำลังคนขั้นสูง (Reinventing University)
ประจำปีงบประมาณ 2568

ชื่อโครงการ

พุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม

โดย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เดือน ตุลาคม 2568

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ

1.1 ข้อมูลทั่วไป.....	1
1.2 หลักการและเหตุผล.....	1
1.3 วัตถุประสงค์โครงการ.....	5
1.4 วิธีการดำเนินการ.....	5
1.5 แผนการดำเนินงาน.....	7
1.6 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ.....	11
1.7 สถานที่ดำเนินการ.....	11
1.8 แผนการใช้จ่ายงบประมาณของโครงการ.....	12
1.9 หน่วยงานร่วมดำเนินการ/ภาคเอกชน หรือชุมชนที่ร่วมลงทุนหรือดำเนินการ.....	15

รายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน

2.1 ผลการดำเนินงานรอบ 6 เดือน	16
2.2 ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง	50
2.3 รายงานการใช้จ่ายงบประมาณโครงการ	62
2.4 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ.....	65
2.5 ปัญหาและอุปสรรค	67
2.6 แผนการดำเนินงานในระยะต่อไป	67

ภาคผนวก.....	68
--------------	----

ส่วนที่ 1

ข้อมูลโครงการ

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อโครงการ พุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม

ระยะเวลาของโครงการ 1 ปี 0 เดือน ระยะเวลาตั้งแต่ 21 กุมภาพันธ์ 2568 ถึง 20 กุมภาพันธ์ 2569

งบประมาณรวม 2,000,000 บาท

1.2 หลักการและเหตุผล

จากการวิเคราะห์ Gap Analysis ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการดำเนินการตามตัวชี้วัดผลการดำเนินงานตามจุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์ กลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรม ด้วยหลักศาสนา และผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ปี 2566 พบว่า มหาวิทยาลัยมีจุดแข็งหลักคือ การผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตามหลักพระพุทธศาสนา กล่าวคือ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีบุคลากรจำนวนมากที่มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ทั้งด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ในขณะที่มหาวิทยาลัยยังมีจุดอ่อนหรือช่องว่างที่ต้องพัฒนาหลายประการ เช่น ในด้านคุณภาพของหลักสูตร ซึ่งยังไม่ได้มีการปรับปรุงพัฒนาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากนัก ในด้านตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ ซึ่งมีสัดส่วนของอาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยชั้นนำอื่นๆ ในด้านงบประมาณวิจัย ซึ่งยังมีจำนวนจำกัดเมื่อเทียบกับขนาดของมหาวิทยาลัยและศักยภาพของบุคลากรด้านคุณภาพผลงานทางวิชาการซึ่งยังมีจำนวนไม่มาก ด้านการบูรณาการพันธกิจของมหาวิทยาลัยให้เกิดผลงานเชิงประจักษ์ที่ตอบโจทย์การพัฒนาสังคมซึ่งยังไม่โดดเด่นมากนัก ด้านระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ยังไม่เข้มแข็ง และด้านผลงานที่ได้รับรางวัลในระดับชาติและนานาชาติซึ่งยังมีค่อนข้างน้อย (คณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับสถาบัน, 2566) จากข้อค้นพบดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องกำหนดทิศทางและนโยบายที่ชัดเจน ตลอดจนดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ และการบริหารจัดการ ให้มีมาตรฐานสูง สอดคล้องกับมาตรฐานการอุดมศึกษา และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามจุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำ ที่มีความเป็นเลิศด้านพระพุทธศาสนา สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูง มีปัญญาและคุณธรรม สามารถนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตใจและสังคม สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

จากการสำรวจและลงพื้นที่ในเบื้องต้นของคณะทำงานโครงการผลิตบัณฑิตมหาวิทยาลัย ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของชุมชนต้นแบบในการนำโครงการ “พุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิง

สร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” ไปขยายผล อาทิเช่น ชุมชนคลองกระหิง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนวิถีเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องสุขภาพ เช่น โรคไขมันในเลือดสูง เนื่องจากชุมชนมีมะพร้าวจำนวนมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงนิยมบริโภคกะทิ ส่งผลให้มีปัญหาในเรื่องสุขภาพเป็นอันดับแรกๆ ในขณะที่ชุมชนวัดตี่วด กรุงเทพมหานคร พื้นที่รับผิดชอบของคณะพุทธศาสตร์ มีปัญหาเรื่องผู้สูงอายุขาดรายได้เลี้ยงตนเอง เนื่องจากเป็นสังคมเมือง ส่งผลให้คนในชุมชนที่ว่างงานจำเป็นต้องหารายได้เพิ่มเติม ชุมชนวัดพระธาตุขามแก่น จังหวัดขอนแก่น พื้นที่รับผิดชอบของวิทยาเขตขอนแก่น มีปัญหาเรื่องการสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาศิลปการแสดงดนตรีกลองยาวซึ่งกำลังจะสูญหายไปจากชุมชน เนื่องจากคนรุ่นใหม่ขาดความสนใจและขาดการอนุรักษ์อย่างจริงจัง ชุมชนพยอม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่รับผิดชอบของคณะสังคมศาสตร์มีปัญหารายได้ต่ำ ค่าครองชีพสูง ปัญหาการว่างงาน ผู้สูงอายุกับเด็กอยู่ตามลำพัง ปัญหาสุขภาพ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาอาชญากรรม เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น กลุ่มชุมชนเกษตรกรรมพบว่า ผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ ขาดองค์ความรู้ในการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลิตภันท์ขาดความหลากหลาย เทคนิคการขาย ชุมชนนี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและประเพณีทางศาสนาไว้ได้เป็นอย่างดี แต่ขาดการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ของชุมชนต่างๆ มีสภาพปัญหาบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน และมีสภาพปัญหาบางอย่างที่แตกต่างกันไปตามแต่ละชุมชน ชุมชนบ้านป่าตึงงาม จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนที่ประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง โดยวัดเป็นศูนย์ทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นของชุมชน ถึงแม้ว่าชุมชนจะทำการพัฒนาและมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้ แต่ก็ยังคงมีปัญหาจำเป็นที่จะต้องรับการแก้ไข เช่น ปัญหาผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นขาดรายได้ในการจุนเจือครอบครัว ปัญหาการขาดทักษะความรู้ใหม่ๆ ช่วยให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ พัฒนาชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การสร้างวัดมุงคลที่เป็นที่นิยมและเป็นเคารพสักการะของชาวลำพูน ได้แก่ พระรอด พระคง พระลือ พระเลียง และพระบาง เป็นต้น ทั้งนี้วัดมุงคลไม่เพียงเน้นความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสัญลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย ชุมชนต่ายลกรุ อำเภอฟูนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครอง หลักการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพให้มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาหลักสูตรพุทธนวัตกร: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตให้เป็นนวัตกรทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำองค์ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์ เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างสันติสุขและความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในสังคม โดยมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ประการหลัก คือ 1) มีความรู้ดี คือมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม 2) มีคุณธรรม คือมีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ อดทน และ 3) นำสันติสุข คือสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ด้วยความเข้าใจ เคารพ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวจะเน้นการบูรณา

การศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา โดยจะมีการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักธรรมสำคัญที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและความทุกข์ในชุมชน การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักทศ 6 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการบูรณาการหลักทศ 4 คือ กาย ศีล จิต และปัญญา เพื่อพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม เป็นต้น นอกจากนี้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ จะใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งการบรรยาย การสาธิต การระดมสมอง การลงมือปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการถอดบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นสำหรับการทำงานพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การสร้างสรรค์พุทธนวัตกรรมที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

โครงการพุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม มีลักษณะสำคัญคือการส่งเสริมให้นิสิตนำความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ทั้งความรู้ด้านวิชาการและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้ในการบริการและพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับเยาวชนในชุมชนต้นแบบ ผ่านการออกแบบและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้เยาวชนได้ตระหนักรู้ในคุณค่าและศักยภาพของตนเอง สร้างแรงบันดาลใจในการทำมาดี พัฒนาทักษะชีวิต และร่วมกันสร้างสรรค์ชุมชนตามวิถีแห่งปัญญาและคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณและคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์” ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการทำงานเป็นทีม พัฒนด้วยกระบวนการ 4 กระบวนการคือ การพัฒนาความคิดและการจัดการ การพัฒนาความสัมพันธ์และการดูแล การพัฒนาการทำงานและการเป็นผู้ให้ การพัฒนาการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง 2. กิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ หลักสูตร “การฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์” มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นงานฝึกอบรมและพัฒนาเสริมสร้างทักษะเด่นที่มีอยู่ในเยาวชนให้มีความโดดเด่นและนำไปสู่การสร้างสิ่งสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนแรก คือ ส่วนนำ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการ ส่วนที่สอง เป็นภาคทฤษฎี ส่วนที่สาม เป็นภาคปฏิบัติ อันประกอบด้วย (ก) กิจกรรม 3 ข (ชวนคิด ชวนคุย ชวนเล่า) (ข) กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ และ (ค) กิจกรรมการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ส่วนที่สี่ เป็นการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมโครงการ 3. โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนาระบวนการคิด ตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่ออกแบบปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามารถกระบวนการดำเนินงานของโครงการประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตร จัดเตรียม

ความพร้อมของนิสิตและชุมชนเป้าหมาย 2) ขั้นฝึกอบรม เป็นการพัฒนาศักยภาพนิสิตในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานกับชุมชน 3) ขั้นขยายผล เป็นการนำนิสิตลงพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมพัฒนาเยาวชนและชุมชน และ 4) ขั้นประเมินผล ซึ่งเป็นการสรุปทบทวน ถอดองค์ความรู้ และประเมินผลลัพธ์ผลกระทบของโครงการ ขั้นตอนทั้ง 4 นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนานิสิตให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่สามารถประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ชุมชน การถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการขยายผลสู่วงกว้างให้เกิดการพัฒนาในระดับที่ใหญ่ขึ้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยในการสร้างบัณฑิตที่เป็นนักปฏิบัติ นักพัฒนา และผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่จะนำพาสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขที่ยั่งยืน บนรากฐานแห่งปัญญาและคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้โครงการพุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ในการออกแบบและจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการระหว่างศาสตร์สมัยใหม่และหลักพุทธธรรม ในด้านการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตที่เข้าร่วมโครงการ ให้มีความพร้อมทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการทำงานพัฒนาชุมชน ในด้านการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรม มหาวิทยาลัยได้สนับสนุนงบประมาณในส่วนของงานวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคมให้ทุกส่วนจัดการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อขับเคลื่อนโครงการให้เข้มแข็ง ในด้านการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อระดมความเชี่ยวชาญ องค์ความรู้ และทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังเห็นได้จากการทำบันทึกความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัยกับส่วนงานในจังหวัด (สำนักงานจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด) คณะสงฆ์ (สำนักงานคณะสงฆ์จังหวัด) และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ., เทศบาล, อบต.) นอกจากนี้โครงการได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี ผ่านการทำวิจัยและบริการวิชาการร่วมกับผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน อสม.) ในพื้นที่ต้นแบบ ด้านการติดตามและประเมินผลโครงการ ดำเนินการประเมินโครงการ 3 ส่วน คือ (1) ประเมินพุทธนวัตกรรม ก่อนและหลังฝึกอบรม (2) ประเมินความพึงพอใจของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ (3) ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วม

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Expected Outcomes) จากการดำเนินการโครงการในครั้งนี้ ที่นำไปสู่ความเป็นเลิศของสถาบันและพัฒนากำลังคนขั้นสูงตามตัวชี้วัดของกลุ่ม 4 คือ 1. มหาวิทยาลัยมีองค์ความรู้ที่บูรณาการระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น ผ่านการวิเคราะห์หนังสือแก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งอาจนำไปสู่การจัดทำระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank) ได้ในอนาคต (ตอบตัวชี้วัดสัดส่วนหน่วยกิตของวิชาที่มุ่งเน้นการศึกษาหลักศาสนา หรือนำหลักศาสนามาบูรณาการเพิ่มมากขึ้น) 2. นิสิตได้ฝึกทักษะการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการฝึกอบรม การลงพื้นที่พัฒนาชุมชนร่วมกับเยาวชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นิสิตได้นำความรู้ทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์ที่ตนศึกษาไปปรับประยุกต์ใช้กับการทำงานในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม (ตอบตัวชี้วัดบัณฑิตมีคุณลักษณะทางสติปัญญาและคุณธรรมเพิ่มมากขึ้น) 3.

คณาจารย์และคณะทำงานได้ฝึกทักษะการผลิตตำราทางวิชาการ หลักสูตรฝึกอบรม และทักษะการให้คำปรึกษานิสิต (พี่เลี้ยง) ส่งผลให้คณาจารย์มีองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น (ตอบตัวชี้วัดความเชี่ยวชาญของบุคลากรด้านศาสนาหรือการพัฒนาคุณธรรมเพิ่มมากขึ้น) 4. เกิดการทำงานร่วมกับชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนชุมชนรอบมหาวิทยาลัยมีทัศนคติที่ดีต่อนิสิตและมหาวิทยาลัย (ตอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน) จากผลลัพธ์ที่คาดหวังดังกล่าว หากได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อเนื่อง จะส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นเลิศด้านการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาอย่างแน่นอน

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.3.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรพุทธนวัตกร: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม
- 1.3.2 เพื่อวิเคราะห์แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
- 1.3.3 เพื่อพัฒนานิสิตต้นแบบ (ความรู้ดี มีคุณธรรม นำสันติสุข) ในการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม
- 1.3.4 เพื่อพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

1.4 วิธีการดำเนินการ

วัตถุประสงค์ของโครงการ	แผนงานและวิธีการดำเนินงาน
1.4.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรพุทธนวัตกร: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม	เตรียมหลักสูตร พุทธนวัตกร: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม จำนวน 1 หลักสูตร วิธีการ -คัดเลือกคณาจารย์เข้าร่วมโครงการจำนวน 30 รูปหรือคน (คัดเลือกจากคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การเรียนการสอน และพัฒนาชุมชน) -จัดประชุมคณาจารย์เพื่อระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อยกร่างหลักสูตร -จัดทำหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ -จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับรองหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น
1.4.2 เพื่อวิเคราะห์แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	เตรียมเนื้อหา วิเคราะห์แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 1 เล่ม วิธีการ

วัตถุประสงค์ของโครงการ	แผนงานและวิธีการดำเนินงาน
	-คัดเลือกคณาจารย์เข้าร่วมโครงการจำนวน 30 รูปหรือคน (คัดเลือกจากคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การเรียนการสอน และพัฒนาชุมชน) -จัดประชุมคณาจารย์เพื่อระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อวิเคราะห์แก่พระพุทธศาสนา และมอบหมายให้แต่ละท่านเขียนเนื้อหาในแต่ละบท -จัดทำหนังสือ -ส่งผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. / พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร. / ศ.รท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ) พิจารณาคุณภาพของหนังสือ -จัดพิมพ์เผยแพร่ฉบับสมบูรณ์
1.4.3 เพื่อพัฒนานิสิตต้นแบบ (ความรู้ดี มีคุณธรรม นำสันติสุข) ในการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่นิสิตต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 100 คน จาก 10 วิทยาเขต ที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ จำนวน 3 วัน 2 คืน ร่วมกับคณะสังคมศาสตร์ เพื่อพัฒนานิสิตให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์แก่กลุ่มเป้าหมายได้ โดยใช้เครื่องมือในการวัดผลก่อนและหลังอบรม นิสิตกลุ่มตัวอย่าง แผนการจัดการฝึกอบรม 1. แต่งตั้งคณะทำงาน 2. รับสมัครและคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม 3. จัดเตรียมสถานที่และหลักสูตร 4. จัดกิจกรรมฝึกอบรม 3 วัน 5. ประเมินผลโครงการในภาพรวม
1.4.4 เพื่อพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์	นิสิตที่ผ่านการอบรม นำองค์ความรู้ไปจัดกิจกรรมกับเยาวชนในพื้นที่ต้นแบบ จำนวน 8 ชุมชนๆละ 50 คน ประกอบด้วยชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 วัน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

1.6 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ (Output/Outcome/Impact)

1.6.1 รอบ 6 เดือน

Output:

- 1) หนังสือแก่นพระพุทธรูปศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 1 เล่ม
- 2) คณาจารย์เข้าร่วมโครงการ 30 คน
- 3) หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน จำนวน 1 หลักสูตร
- 4) พุทธนวัตกรรมต้นแบบ จำนวน 100 คน

Outcome:

1. มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรที่บูรณาการองค์ความรู้ระหว่างพระพุทธรูปศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ ที่ตอบโจทย์การพัฒนาสังคมเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น 1 หลักสูตร

Impact:

1. เกิดต้นแบบการสร้างนวัตกรรมทางสังคมบนฐานพุทธธรรม ที่สามารถนำไปขยายผลสู่การสร้างชุมชนสันติสุขได้อย่างยั่งยืน อย่างน้อย 8 ชุมชน

1.6.2 รอบ 12 เดือน

Output:

- 1) เยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 500 คน
- 2) กิจกรรมการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 10 กิจกรรม
- 3) บันทึกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วม จำนวน 1 เล่ม
- 4) ห้องเรียนออนไลน์รายวิชาการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม จำนวน 1 ห้อง
- 5) รายงานผลลัพธ์ของนิสิตหลังดำเนินการ จำนวน 10 เล่ม

Outcome:

1. มหาวิทยาลัยมีองค์ความรู้และสื่อการเรียนการสอนด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย เพิ่มขึ้น 1 ห้องเรียนออนไลน์
2. มหาวิทยาลัยมีบัณฑิตต้นแบบ ที่มีความรู้ความสามารถในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาชุมชน เพิ่มขึ้น 100 คน
3. มหาวิทยาลัยมีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธที่เข้มแข็ง เพิ่มขึ้น 8 ชุมชน
4. ชุมชนมีพลังบวกจากเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีปัญญาและคุณธรรม ในการสร้างสรรค์กิจกรรมพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน เพิ่มขึ้น 500 คน

Impact:

1. เกิดต้นแบบการสร้างนวัตกรรมทางสังคมบนฐานพุทธธรรม ที่สามารถนำไปขยายผลสู่การสร้างชุมชนสันติสุขได้อย่างยั่งยืน อย่างน้อย 8 ชุมชน
2. เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของคนในสังคมในการมองเห็นคุณค่าของการบูรณาการหลักศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างน้อย 500 คน
3. เกิดเครือข่ายการเรียนรู้แห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอื่นๆ อย่างน้อย 10 เครือข่าย

4. เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมทางสังคมใหม่ๆ จากกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่เชื่อมโยงกับปัญหาและความต้องการของชุมชน อย่างน้อย 10 องค์ความรู้

5. เกิดการเสริมพลังและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ลงมือทำ และขับเคลื่อนชุมชนตามหลักพุทธธรรม อย่างน้อย 500 คน

1.7 สถานที่ดำเนินโครงการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.8 แผนการใช้จ่ายงบประมาณของโครงการ (12 เดือน)

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)
1. ค่าจ้าง	
1.1 ค่าจ้างผู้ประสานงาน 2 คน * 9,000 บาท * 12 เดือน = 216,000 บาท	144,000
2. ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ/ฝึกอบรม	
2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเตรียมเนื้อหา วิเคราะห์แก่นพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาชุมชนสันติสุขอย่างยั่งยืน กลุ่มเป้าหมาย: คณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย 30 รูปหรือคน สถานที่จัด: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ประเภทการฝึกอบรม: ข ระยะเวลาที่จัด: 1 วัน 3 ครั้ง (รวม 3 วัน)	
2.1.1 ค่าพิมพ์เอกสาร 30 เล่ม * 200 บาท = 6,000 บาท	6,000
2.1.2 ค่าอาหารกลางวัน 30 คน * 200 บาท * 3 วัน = 18,000 บาท	18,000
2.1.3 ค่าอาหารว่าง 30 คน * 30 บาท * 3 วัน = 2,700 บาท	2,700
2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเตรียมหลักสูตร พุทธนวัตกรรม: บัณฑิต นักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม กลุ่มเป้าหมาย: คณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย 30 รูปหรือคน สถานที่จัด: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ประเภทการฝึกอบรม: ข ระยะเวลาที่จัด: 1 วัน 3 ครั้ง (รวม 3 วัน)	
2.2.1 ค่าพิมพ์เอกสาร 30 เล่ม * 200 บาท = 6,000 บาท	6,000
2.2.2 ค่าอาหารกลางวัน 30 คน * 200 บาท * 3 วัน = 18,000 บาท	18,000
2.2.3 ค่าอาหารว่าง 30 คน * 30 บาท * 3 วัน = 2,700 บาท	2,700

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)
2.3 กิจกรรมฝึกอบรมเรื่อง “พุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” ผู้เข้าร่วม: นิสิต 100 รูปหรือคน คณาจารย์ 30 รูปหรือคน วิทยากรรัฐ 10 คน วิทยากรเอกชน 10 คน เป็นประเภท: บุคคลภายนอก สถานที่: รัฐ จำนวน: 3 วัน 2 คืน / 1 ครั้ง	
2.3.1 ค่าที่พัก 130 คน * 2 วัน * 250 บาท = 65,000 บาท	65,000
2.3.2 ค่าอาหารเช้า (สถานที่พักไม่ได้จัดอาหารเช้ารวมกับค่าที่พัก) 130 คน * 3 วัน * 200 บาท * 1 มื้อ = 78,000 บาท	78,000 78,000
2.3.3 ค่าอาหารกลางวัน 130 คน * 3 วัน * 200 บาท * 1 มื้อ = 78,000 บาท	18,000
2.3.4 ค่าอาหารเย็น 30 คน * 3 วัน * 200 บาท * 1 มื้อ = 18,000 บาท	
2.3.5 ค่าอาหารว่าง 130 คน * 3 วัน * 30 บาท * 1 มื้อ = 11,700 บาท	11,700
2.3.6 ค่าวิทยากรภาครัฐ 10 คน * 1 ชั่วโมง * 600 บาท = 6,000 บาท	6,000
2.3.7 ค่าวิทยากรภาคเอกชน 10 คน * 1 ชั่วโมง * 1,200 บาท = 12,000 บาท	12,000
2.3.7 ค่าวัสดุอุปกรณ์ = 33,000 บาท	33,000
2.3.8 ค่าหนังสือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม (แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนสันติสุขอย่างยั่งยืน) 130 เล่ม * 200 บาท = 26,000 บาท	26,000
2.3.9 ค่าหนังสือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม (หลักสูตร พุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม) 130 เล่ม * 200 บาท = 26,000 บาท	26,000
2.3.10 ค่าเช่ารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง 10 คัน * 3 วัน * 3,000 บาท = 90,000 บาท	90,000
2.4 กิจกรรมฝึกอบรมเรื่อง “พุทธเยาวชน: นักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” ผู้เข้าร่วม: นักเรียนในพื้นที่ 50 คน นิสิต 10 รูปหรือคน	

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)
คณาจารย์ 20 รูปหรือคน เป็นประเภท: บุคคลภายนอก สถานที่: รัฐ จำนวน: 2 วัน / 10 ครั้ง วิทยากร: 30 รูปหรือคน	
2.4.1 ค่าเช่าสถานที่ 10 ครั้ง * 3,000 บาท = 30,000 บาท	
2.4.2 ค่าอาหารกลางวัน (จัดให้นักเรียน นิสิต และคณาจารย์) 80 คน * 250 * 10 ครั้ง * 2 วัน = 400,000 บาท	
2.4.3 ค่าอาหารว่าง (จัดให้นักเรียน นิสิต และคณาจารย์) 80 คน * 30 บาท * 10 ครั้ง * 2 วัน = 48,000 บาท	
2.4.4 ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร 10,100 บาท	
2.4.5 ค่าวัสดุอุปกรณ์ 10 ครั้ง * 15,000 บาท = 150,000 บาท	
2.4.6 ค่าเช่ารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง 10 คัน * 2 วัน * 3,000 บาท = 60,000 บาท	
2.5 กิจกรรมอบรมพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ผู้เข้าร่วม: นักเรียนในพื้นที่ 50 คน นิสิต 10 รูปหรือคน คณาจารย์ 20 รูปหรือคน ผู้นำชุมชนและประชาชน 10 คน เป็นประเภท: บุคคลภายนอก สถานที่: รัฐ จำนวน: 1 วัน / 10 ครั้ง วิทยากร: 30 รูปหรือคน	
2.5.1 ค่าเช่าสถานที่ 10 ครั้ง * 3,000 บาท = 30,000 บาท	
2.5.2 ค่าอาหารกลางวัน (จัดให้นักเรียน นิสิต คณาจารย์ ผู้นำชุมชนและประชาชน) 90 คน * 250 * 10 ครั้ง * 1 วัน = 225,000 บาท	
2.5.3 ค่าอาหารว่าง (จัดให้นักเรียน นิสิต คณาจารย์ ผู้นำชุมชนและประชาชน) 90 คน * 30 บาท * 10 ครั้ง * 1 วัน = 27,000 บาท	
2.5.4 ค่าวัสดุอุปกรณ์ 10 ครั้ง * 15,000 บาท = 150,000 บาท	
2.5.5 ค่าเช่ารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง 10 คัน * 1 วัน * 3,000 บาท = 30,000 บาท	

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)
3. ค่าใช้จ่ายในการประชุมราชการ	
3.1 ค่าอาหาร 30 คน * 120 บาท * 20 ครั้ง = 36,000 บาท	20,000
3.2 ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 30 คน * 30 บาท * 20 ครั้ง = 9,000 บาท	5,000
3.3 ค่าเอกสาร 30 คน * 160 บาท * 20 ครั้ง = 48,000 บาท	20,000
4. ค่าจ้างพัฒนาห้องเรียนออนไลน์ 1 ห้อง X 20,000 บาท = 20,000 บาท	
5. ค่าจ้างพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลลัพธ์ระยะยาว 1 ระบบ * 13,800 บาท = 13,800 บาท	

1.9 หน่วยงานร่วมดำเนินการ/ภาคเอกชน หรือชุมชนที่ร่วมลงทุนหรือดำเนินการ

1.9.1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนโครงการ ร่วมกับ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี และหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ฯ จังหวัดสมุทรสงคราม

1.9.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.9.3 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.9.4 คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.9.5 องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดลำพูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.9.6 ผู้นำชุมชนวัดดีดวด ชุมชนคลองกระทิง ชุมชนวัดพระธาตุขามแก่น ชุมชนสำเภาล่ม ชุมชนวัดพะยอม ชุมชนบ้านป่าตึงงาม

ส่วนที่ 2

รายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน

2.1 ผลการดำเนินงานรอบ 6 เดือน

คณะทำงานมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินงานโครงการ “พุทธนวัตกรรม: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” รอบ 6 เดือน โดยกำหนดไว้ 2 ขั้นตอน 4 กิจกรรม คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการที่วางไว้ คณะทำงานจึงจำเป็นต้องเตรียมการให้พร้อม 3 ด้าน คือ 1. ด้านเนื้อหา 2. ด้านนิสิต และ 3. ด้านหลักสูตร ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เตรียมเนื้อหา เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนยั่งยืน อย่างยั่งยืน และการวิเคราะห์แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยคณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การเรียนการสอน และพัฒนาชุมชน 30 รูปหรือคน เนื้อหาแบ่งออกเป็น 10 บท

กิจกรรมที่ 2 เตรียมหลักสูตร มหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ โดยมีรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาเป็นประธาน และมีสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์เป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรม ร่วมกับคณะต่างๆ กองกิจการนิสิต และคณะต่างๆ จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 1 หลักสูตร

กิจกรรมที่ 3 เตรียมนิสิต คัดเลือกนิสิตระดับปริญญาตรีที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 100 รูปหรือคน โดยคัดเลือกจากนิสิตชั้นปีที่ 2-4 ซึ่งผ่านการเรียนและสอบผ่านในรายวิชาแกนพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิชาประวัติพระพุทธศาสนา วิชามนุษย์กับสังคม อายุระหว่าง 18-40 ปี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นฝึกอบรม ประกอบด้วยกิจกรรม 1 กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ 4 อบรมพุทธนวัตกรรม จัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่นิสิตต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 100 คน จาก 10 วิทยาเขต ที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ จำนวน 3 วัน 2 คืน ร่วมกับคณะสังคมศาสตร์ เพื่อพัฒนานิสิตให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์แก่กลุ่มเป้าหมายได้ โดยใช้เครื่องมือในการวัดผลก่อนและหลังอบรม นิสิตกลุ่มตัวอย่าง

ทั้ง 4 กิจกรรมสรุปได้ดังนี้

2.1.1 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 1 เตรียมเนื้อหา

เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนสันติสุขอย่างยั่งยืน และการวิเคราะห์แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยคณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การเรียนการสอน และพัฒนาชุมชน 30 รูปหรือคน เนื้อหาแบ่งออกเป็น 10 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 ชุมชนคืออะไร

แนวคิดที่ว่าด้วยชุมชนเป็นเรื่องที่มีนัยและความหมายหลายประการ โดยทั่วไปชุมชนถูกพิจารณาในฐานะหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญ เนื่องจากทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เพียงลำพัง การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือสังคมจึงเป็นธรรมชาติพื้นฐานที่มีมาตั้งแต่อดีต การทำความเข้าใจชุมชนจึงถือเป็นรากฐานสำคัญของการทำงานด้านการพัฒนาสังคมและการพัฒนาชุมชน เดิมทีรากศัพท์ของคำว่าชุมชนมาจากภาษาอินโดโรเปียนที่สื่อถึงความเปลี่ยนแปลงและการแลกเปลี่ยน รวมกับความหมายของการอยู่ร่วมกันในลักษณะการแบ่งปันโดยส่วนรวม ในมุมมองของนักวิชาการไทย ชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน มีผลประโยชน์และความผูกพันร่วมกันทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม ส่วนในมุมมองตะวันตก ชุมชนคือการอยู่ร่วมกันในระยะยาวจนเกิดความผูกพันแน่นแฟ้น มีการสร้างระบบระเบียบเพื่อปกครองตนเอง และมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันที่เอื้อต่อการเกื้อกูลกัน ทุกชุมชนยังทำหน้าที่เชื่อมโยงขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นฐานของการคุ้มครองทางสังคม เป้าหมายสูงสุดของชุมชนคือการที่สมาชิกตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม มีการปฏิสัมพันธ์ด้วยจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และร่วมกันรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

การจัดแบ่งประเภทของชุมชนสามารถทำได้หลายเกณฑ์ เช่น การแบ่งตามจำนวนประชากร ตั้งแต่หมู่บ้านเล็กจนถึงเมืองใหญ่ การแบ่งตามลักษณะทางนิเวศวิทยา เช่น ชุมชนบริการขั้นต้นที่เน้นการผลิตวัตถุดิบ ชุมชนการค้า ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนพิเศษที่ทำหน้าที่เฉพาะทาง เช่น ศูนย์กลางการศึกษาและการเมือง นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เริ่มจากชุมชนล่าสัตว์และเก็บของป่า ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนการค้าและบริการ แต่ละประเภทสะท้อนลักษณะการดำรงชีวิตและพัฒนาการของสังคมในแต่ละช่วงเวลา ในด้านองค์ประกอบ ชุมชนมีปัจจัยที่สัมพันธ์กันสี่ประการ ได้แก่ คนในชุมชนซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา กระบวนการพัฒนา การสนับสนุนจากรัฐและเอกชน การบริหารจัดการที่ดี นักพัฒนาชุมชน การประสานงาน และผลลัพธ์จากการพัฒนา ทั้งหมดเชื่อมโยงกันในลักษณะห่วงโซ่และต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องจึงจะนำไปสู่ความสำเร็จ ความหมายของชุมชนในสังคมร่วมสมัยยังขยายออกไปสู่ชุมชนเสมือนจริงที่อาศัยเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศแทนพื้นที่ทางกายภาพ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีความเป็นพลวัต มีชีวิต และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 2 ชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการปรับแก้แนวคิดการพัฒนาที่ผิดพลาดในอดีตซึ่งเคยเน้นหนักด้านเศรษฐกิจเป็นหลักหลังสงครามโลกครั้งที่สองโดยใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมและแก้ไขปัญหาความยากจนและการขาดแคลนอาหารสำหรับประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น ผลกระทบของแนวคิดเดิมที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจมากเกินไปทำให้เกิดผลเสียต่อมนุษย์และ

สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องเพราะส่งเสริมการบริโภคที่ไม่มีขีดจำกัดในขณะที่ทรัพยากรโลกมีจำกัด เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่บูรณาการสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตอย่างยุติธรรม องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือ SDGs ในปี ค.ศ. 2015 เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาสำหรับประเทศต่างๆ แทนที่เป้าหมายเดิมที่หมดอายุลง การพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถสรุปได้เป็นสามประการคือต้องคำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น ต้องเข้าใจขีดจำกัดของระบบสภาพแวดล้อมทั้งในการให้ทรัพยากรและการรองรับของเสีย และต้องมีความยุติธรรมในสังคมทั้งระหว่างคนรุ่นเดียวกันและคนรุ่นต่อไป SDGs ประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลักที่ครอบคลุมสามมิติสำคัญคือเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมเช่นการจัดความยากจน การศึกษาที่มีคุณภาพ และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งแนวคิดนี้เป็นกรอบที่สมบูรณ์แบบที่สุดในปัจจุบัน เพราะไม่เพียงแต่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าแต่ยังคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวด้วย

รากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่แท้จริงคือการมีส่วนร่วมจากชุมชนซึ่งถือเป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคมเพราะการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงเริ่มต้นจากระดับท้องถิ่น การพัฒนาที่ยั่งยืนจะบรรลุผลสำเร็จได้เมื่อคนในชุมชนเข้าใจมีส่วนร่วมและลงมือทำเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองโดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชน (Community Development) เป็นกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างเป็นระบบและยั่งยืนโดยมีลักษณะสำคัญคือเป็นกระบวนการจากล่างขึ้นบนเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐาน ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้แก่ ทฤษฎีทุนทางสังคมซึ่งเน้นความสัมพันธ์ความไว้วางใจและเครือข่ายในชุมชน ทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่เน้นให้ชุมชนมีบทบาทนำในการวางแผนและดำเนินการ และทฤษฎีการพึ่งตนเองที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของไทย กระบวนการพัฒนาชุมชนมีขั้นตอนหลักเช่น การสร้างความตระหนัก การวิเคราะห์ชุมชน การวางแผนร่วม การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล ความสำเร็จของการขับเคลื่อน SDGs ในชุมชนไม่ใช่ภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่คือการทำงานร่วมกันที่ทุกฝ่ายเข้ามาเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไป นอกจากนี้ศาสนาทุกศาสนายังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านมิติทางจริยธรรม ในพระพุทธศาสนาหลักธรรมต่างๆ เช่น อริยสัจสี่และสังคหวัตถุสี่สนับสนุนเป้าหมาย SDGs ในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการจัดความยากจนการส่งเสริมสุขภาพดีและความเสมอภาค การสอนเรื่องการรู้จักพอประมาณและความไม่เบียดเบียนเป็นหัวใจสำคัญของการใช้ทรัพยากรอย่างรับผิดชอบและยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมจะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาตนเองได้นั้นต้องมีฐานรากทางจริยธรรมและการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ

บทที่ 3 พุทธเศรษฐศาสตร์

พุทธเศรษฐศาสตร์ถูกนำเสนอในฐานะแนวคิดทางเลือกในการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในยุคปัจจุบันทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม แนวทางนี้แตกต่างจากการพัฒนาแบบเดิมที่มุ่งเน้นเพียงตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) หรือการแสวงหากำไรสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว โดยเน้นไปที่การสร้างความยั่งยืนที่ต่ออย่างแท้จริง (Well-being) การพึ่งพาตนเองที่เข้มแข็ง การสร้างความสามัคคีในสังคม และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนาซึ่งถูกพัฒนาขึ้นอย่าง

เป็นระบบครั้งแรกโดย E F Schumacher ในช่วงปี คศ 1960 นักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้นิยามและขยายความพุทธเศรษฐศาสตร์เช่น พระธรรมปิฎก (ป อ ปยุตโต) ซึ่งกล่าวว่าเป็นการจัดการทรัพยากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปตามหลักธรรมเพื่อสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีงามโดยเน้นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และการสร้างสังคมที่มีความสุขร่วมกัน พุทธเศรษฐศาสตร์จึงมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญหกประการคือ หลักทางสายกลางซึ่งหลีกเลี่ยงความสุดโต่งของการบริโภคหรือการพัฒนา หลักไม่เบียดเบียน (Ahimsa) ที่ระบุว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องไม่เป็นอันตรายต่อตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม หลักปฏิเสธอุปาทานที่เน้นการเข้าใจความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง หลักความพอเพียงที่หมายถึงการบริโภคและการผลิตในระดับที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ หลักเมตตากรุณาที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพของผู้อื่นเท่ากับตนเอง และหลักปัญญาที่ต้องใช้ในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลกระทบระยะยาว โดยสรุปคือพุทธเศรษฐศาสตร์เปลี่ยนมุมมองจากการเน้นการเพิ่มผลกำไรสูงสุดเป็นการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีสูงสุดและมองมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่เชื่อมโยงถึงกัน

การประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์มีความสอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดความยากจน (SDG 1) และการขจัดความหิวโหย (SDG 2) ในมิติของการจัดความยากจน พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ครอบคลุมการจัดการทรัพยากรสำหรับคฤหัสถ์เช่น โภควิภาคสี่ซึ่งเป็นต้นแบบของการวางแผนทางการเงินที่ยั่งยืนโดยให้แบ่งรายได้ออกเป็นสี่ส่วนคือหนึ่งส่วนสำหรับการบริโภคและเลี้ยงดูครอบครัว สองส่วนสำหรับการลงทุนและประกอบกิจการ และหนึ่งส่วนสำหรับการเก็บสำรองเพื่อเหตุฉุกเฉิน นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมการสร้างความมั่งคั่งที่ถูกต้องสี่ประการ ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร การรักษาทรัพยากร การคบคนดี และการใช้จ่ายสมดุลงด ควบคู่ไปกับหลักทานบารมีซึ่งเน้นการแบ่งปันความรู้เวลาและโอกาสเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ แนวคิดเหล่านี้ได้ถูกประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยผ่านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเน้นที่สามห่วงคือพอประมาณมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัว ส่วนในการขจัดความหิวโหย (SDG 2) พุทธธรรมเน้นที่การบริโภคอาหารอย่างมีสติหรือปัจจัยบริโภค และการรู้จักประมาณในการบริโภคหรือมัตตัญญูตา ซึ่งช่วยลดการใช้ทรัพยากรและการสร้างของเสีย สำหรับภาคเกษตรหลักการไม่เบียดเบียนส่งเสริมให้เกิดการเกษตรอินทรีย์และการเกษตรแบบยั่งยืนโดยไม่ใช้สารเคมี ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในชุมชนเช่น โครงการธนาคารข้าวที่ใช้หลักการแบ่งปันเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนอาหารซึ่งช่วยลดอัตราการขาดแคลนอาหารลงได้ถึงเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ การประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์จึงแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการพัฒนาที่มีรากฐานจากหลักธรรมโดยเน้นการสร้างคามเข้มแข็งจากภายในชุมชนและการพึ่งพาตนเองอย่างสมดุลเพื่อนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

บทที่ 4 พุทธเศรษฐศาสตร์ : ว่าด้วยความยากจนและความหิวโหย

ปัญหาความยากจนและความหิวโหยถือเป็นประเด็นใหญ่ระดับโลกที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งเป็นความท้าทายที่รัฐบาลทั่วโลกไม่สามารถแก้ไขได้อย่างสมบูรณ์ แม้ว่าผู้นำหลายประเทศจะใช้มาตรการประชานิยม เช่น การแจกเงินโดยตรง (Helicopter Money) เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายและกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่แนวทางเหล่านี้เป็นเพียงปรากฏการณ์ระยะสั้นและไม่สามารถแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้จริง ความยากจนสัมบูรณ์นั้นวัดได้จากระดับรายได้หรือการบริโภคที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line) ซึ่งสะท้อนถึงค่าใช้จ่ายขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงบริการสาธารณะ ขณะที่ภาวะความหิวโหยเป็นผลมาจากการขาด

แคลนอาหารและโภชนาการเป็นเวลานาน ซึ่งวัดได้ด้วยดัชนีความหิวโหยโลก (GHI) โดยพิจารณาจากภาวะขาดสารอาหาร ภาวะเตี้ยแคระแกร็นในเด็ก และอัตราการเสียชีวิตของเด็ก สาเหตุของความยากจนนั้นมาจากหลายปัจจัย ทั้งปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันของทรัพยากร การกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียม การขาดเงินทุน และการขาดโอกาสทางการศึกษา รวมถึงข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นที่แห้งแล้ง ดินเสื่อมโทรม และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลเสียต่อการผลิตอาหาร นอกจากนี้ยังรวมถึงปัญหาทางสังคม เช่น การขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานและการศึกษาที่ดี ทำให้เกิดกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถปรับตัวจากการเปลี่ยนผ่านของสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นบ่อเกิดของความขาดแคลนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความหิวโหยในที่สุด ซึ่งจำเป็นต้องมีการแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหาเพื่อให้เกิดความมั่นคงที่ยั่งยืน

พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความหิวโหย โดยเน้นการจัดการปัญหาที่ต้นตอทางจิตใจ พฤติกรรม และการสร้างความเข้มแข็งของบุคคล ผ่านหลักการสองด้านคือการละเว้นจากเหตุแห่งความเสื่อมหรืออบายมุข 6 และการแสวงหาความก้าวหน้าอย่างถูกต้องหรือที่ภุมมมิกกัตถสังวัตตนิคธรรม 4 ในทางเสื่อมนั้นประกอบด้วยอบายมุข 6 ซึ่งเป็นช่องทางแห่งความพินาศ ได้แก่ การติดสุราและของมีเมาที่ทำลายทรัพย์สิน สุขภาพ และสติปัญญา การเที่ยวกลางคืนที่นำไปสู่การเสียทรัพย์ เสียชื่อเสียง และเสี่ยงต่อการเสียงาน การหลงใหลการละเล่นที่นำไปสู่การสูญเสียเงินโดยเปล่าประโยชน์ เช่น การติดตามหรือการสนับสนุนอินฟลูเอนเซอร์ การติดการพนันซึ่งเป็นหนทางสู่ความยากจนและการสูญเสียทรัพย์อย่างรวดเร็ว การคบคนชั่วที่จะชักนำไปสู่ความฉิบหาย ปัญหาทางกฎหมาย และการเสียเงินจำนวนมากและความเกียจคร้านการทำงานซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การเป็นคนว่างงานและยากจน ส่วนทางเจริญคือ ภูมิธรรมมิกกัตถสังวัตตนิคธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน ประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา คือความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพสุจริตอย่างมีปัญญา อารักขสัมปทา คือการรู้จักเก็บรักษาทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความชอบธรรม หลีกเลียงการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และลงทุนสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อให้เกิดเงินออมและความมั่นคง กัลยาณมิตตตา คือการคบคนดีเป็นมิตรซึ่งจะชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต การสร้างอาชีพ และการลงทุน และ สมชีวิตา คือการมีชีวิตอยู่อย่างเหมาะสมพอดี รู้จักประมาณตน ไม่ดิ้นรนเกินตัว โดยให้รายได้สูงกว่ารายจ่ายเพื่อป้องกันการเกิดหนี้สิน ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างรากฐานคุณธรรมและเศรษฐกิจส่วนบุคคลที่นำไปสู่การแก้ไขความยากจนและความหิวโหยได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5 สันติภาพเชิงพุทธ

พุทธสันติภาพ หรือ สันติ ในทางพระพุทธศาสนานั้นมีความหมายลึกซึ้งยิ่งกว่าเพียงแค่การไม่มีสงครามภายนอก หากแต่หมายถึงภาวะของการหมดเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งสันติในที่นี้ถือเป็นไวพจน์ของพระนิพพานอันเป็นความสงบสูงสุดเพราะสามารถดับกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง แนวคิดนี้ถูกนำเสนอในฐานะทั้งเป้าหมายและวิธีการเพื่อดับเหตุแห่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากอวิชชา ตัณหา และอหังการ การสร้างสันติภาพในวิถีพุทธเริ่มจากการทำงานในสามระดับที่เชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ ระดับแรกคือ สันติภายใน (Inner Peace) ซึ่งหมายถึงความสงบแห่งจิตที่เกิดจากการรู้เท่าทันและปล่อยวางนิรวณและกิเลส การฝึกฝนจิตใจผ่านสติ สมาธิ และปัญญา จะช่วยให้บุคคลรู้เท่าทันความคิดที่ไม่นำไปสู่ความเดือดร้อน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงลักษณะนิสัย (altered traits) อย่างถาวร กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยเช่น การลดความเครียดด้วยสติ (MBSR) และการฝึก

เมตตาด้วยตนเอง (Self-Compassion Training) ซึ่งเน้นการสร้างเมตตาและอ่อนโยนต่อตนเอง การเริ่มต้นจากการหยุดสงครามภายในตนเองนี้เป็นรากฐานสำคัญและเป็นเงื่อนไขที่ขาดไม่ได้ในการสร้างสันติภาพในระดับความสัมพันธ์และสังคมต่อไป โดยความสงบที่แท้จริงคือภาวะที่จิตหลุดพ้นจากการปรุงแต่งทางอารมณ์และมองโลกด้วยเมตตา

ระดับที่สองคือ สันติสัมพันธ์ (Relational Peace) เป็นความสงบที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและชุมชน ซึ่งตั้งอยู่บนหลักคุณธรรมสำคัญคือ พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา หลักธรรมเหล่านี้พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่าเป็นเครื่องประสานหมู่ชนให้เกิดความสามัคคีและสมานฉันท์ทางสังคม นอกจากนี้ยังรวมถึงหลักสัมมาวาจาในอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งมุ่งตัดวจีทุจริต แนวคิดเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับแนวทางร่วมสมัยเช่น การสื่อสารอย่างสันติ (Nonviolent Communication: NVC) ที่เน้นการฟังอย่างลึกซึ้งเพื่อตอบสนองความต้องการเชิงลึกและลดวาทกรรมที่ใช้ความรุนแรง ส่วนหลักอุเบกขาที่หมายถึงการวางใจเป็นกลางอย่างมีปัญญาถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice Circles) เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์หลังเกิดความขัดแย้ง นอกจากนี้ มงคลสูตรซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสถึงมงคลสูงสุด 38 ประการ และ สังคาลสูตร ว่าด้วยทศ 6 ก็เป็นพิมพ์เขียวของจริยศาสตร์เชิงสัมพันธ์ที่ครอบคลุมหน้าที่ความรับผิดชอบในทุกมิติของสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว การศึกษา ไปจนถึงสถาบันศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการเสริมสร้างทุนทางสังคมและลดพฤติกรรมเสี่ยง

ระดับที่สามคือ สันติโครงสร้าง (Structural Peace) ซึ่งเป็นการมองสันติภาพในระดับระบบ กฎ ระเบียบ สถาบัน และวัฒนธรรม เป้าหมายคือการแปรรูปเงื่อนไขทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองไม่ให้เอื้อต่อความรุนแรง หลักอริยสัจ 4 ถูกนำมาเป็นแผนผังในการจัดทุกข์เชิงโครงสร้างโดยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทางในการปรับโครงสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคหวัตถุ 4 ถูกเสนอเป็นกลไกเชิงนโยบายเพื่อสร้างสถาบันที่เป็นธรรม (Inclusive Institutions) เช่น ทานนำไปสู่การคุ้มครองทางสังคม ปิยวาจาไปสู่ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ อตถจริยาไปสู่บริการสาธารณะ และสมานัตตตาไปสู่ความเสมอภาคตามกฎหมาย แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Positive Peace Pillars 8 ประการของ Institute for Economics and Peace โดยเฉพาะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ข้อที่ 16 ว่าด้วยสันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง การปฏิบัติในระดับโครงสร้างนี้เท่ากับการพัฒนาสังคมให้เอื้อต่อความสงบสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งจะบรรลุถึงสันติสูงสุดหรือนิพพานได้เมื่อเหตุแห่งทุกข์ทั้งในจิตใจและในสถาบันถูกกำจัดอย่างสิ้นเชิง

บทที่ 6 สุขภาวะเชิงพุทธ

สุขภาวะเชิงพุทธเป็นแนวคิดที่นำเสนอการพัฒนาชีวิตอย่างเป็นองค์รวมที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ได้แก่ กาย วาจา ใจ ปัญญา และจิตวิญญาณ โดยมีรากฐานตั้งอยู่บนหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป้าหมายสูงสุดของแนวทางนี้คือการดับทุกข์และเข้าถึงความสุขที่แท้จริง ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของอริยมรรคมีองค์ 8 สุขภาวะในมุมมองเชิงพุทธมีความแตกต่างจากสุขภาวะทางโลกตรงที่ไม่จำกัดอยู่แค่การไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ หรือความสุขที่ประสบได้ในชีวิตประจำวัน แต่หมายถึงการดำรงอยู่ในสภาวะสมดุลทั้งภายในและภายนอก และมุ่งสู่ความสุขที่หลุดพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง รากฐานของการบรรลุสุขภาวะนี้คือไตรสิกขาซึ่งประกอบด้วยการศึกษาฝึกฝนพฤติกรรมที่ถูกต้องคือศีล การเจริญสติสมาธิคือสมาธิ และการพัฒนาปัญญาในการเข้าใจความจริงของชีวิตคือปัญญา หลักสุขภาวะเชิงพุทธยังสะท้อนถึงการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ โดยมีแนวคิดเรื่องความพอเพียงและความไม่ยึดติดในวัตถุหรืออารมณ์เป็นแกนกลาง เพราะหากมนุษย์แสวงหาความสุขจากภายนอกโดยปราศจากสติและ

ปัญญาแล้ว มักจะนำไปสู่ความทุกข์และความสับสนในระยะยาว ภาวะสมบูรณ์ทางจิตใจนี้ถูกอธิบายด้วยลักษณะสำคัญสี่ประการคือ วิชาคือความสว่างผ่องใส วิมุติคือความหลุดพ้น วุฒิคือความหมดจดบริสุทธิ์ และสันติคือความสงบอันเป็นภาวะประณีตอย่างยิ่ง ดังนั้นการที่สุขภาวะจะปรากฏออกมาได้โดยธรรมชาติ บุคคลจะต้องมีภาวะเหล่านี้ครบถ้วน

สุขภาวะเชิงพุทธสามารถจำแนกออกได้เป็นสี่ประเภทที่เกี่ยวพันกัน คือ สุขภาวะทางกายที่เน้นความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ผ่านการดำเนินชีวิตแบบมัชฌิมาปฏิปทา การบริโภคอย่างมีสติ และรู้ประมาณ และการอาศัยปัจจัยเกื้อกูลที่เหมาะสมหรือสัปปายะ สุขภาวะทางจิตคือการที่จิตใจอยู่ในสภาวะที่ปลอดโปร่ง สามารถอยู่เหนืออำนาจของอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ความโกรธ ความโลภ และความหลง โดยเกิดจากการฝึกสมาธิภาวนาและการเจริญเมตตาอย่างต่อเนื่อง สุขภาวะทางปัญญาคือความสามารถในการพิจารณาและรู้เท่าทันเหตุแห่งทุกข์และการดับทุกข์ อาศัยปัญญาหรือญาณที่เห็นตามความเป็นจริง เข้าใจกฎไตรลักษณ์คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และสามารถเผชิญกับปัญหาชีวิตได้ด้วยความไม่ยึดติด โดยปัญญานี้ต้องเกิดจากการพัฒนาตนอย่างองค์รวมผ่านศีล สมาธิ ปัญญา สุดท้ายคือสุขภาวะทางสังคมที่เน้นการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ผ่านการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อสร้างสังคมที่เกื้อกูลและลดความรุนแรง แนวคิดสุขภาวะองค์รวมนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ข้อที่ 3 (SDG 3) ที่มุ่งให้ประชากรโลกมีสุขภาพที่ดีและมีชีวิตที่ยืนยาว โดยพระพุทธศาสนาเสนอวิธีการส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกาย ใจ และจิตวิญญาณอย่างครบวงจร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทุกระดับตั้งแต่บุคคล ครอบครัว ไปจนถึงสังคมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

บทที่ 7 พุทธิปัญญา

พุทธิปัญญาเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัญญาในฐานะเครื่องมือหลักที่ทรงพลังที่สุดในการทำลายโมหะหรือความเขลาซึ่งเป็นหัวหน่ออกุศลธรรมทั้งปวง เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาตามแนวพุทธิปัญญาคือการพัฒนามนุษยธรรมให้ก้าวหน้าไปในทิศทางที่ถูกต้อง นั่นคือการละความเห็นแก่ตัวหรืออัตตาและกิเลสเพื่อนำไปสู่สันติสุขส่วนบุคคลและสันติภาพในสังคม ปัญญาในทางพุทธศาสนาเรียกว่าปัญญาเจตสิก หมายถึงความรู้ที่แจ่มแจ้ง ความไม่หลง ความไม่มกมาย แห้งก่าเน็ดของปัญญาเกิดขึ้นจากการกระทำให้เกิดขึ้นผ่านเหตุ 3 ประการคือ สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง การอ่านหรือการศึกษาเล่าเรียน จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด วิเคราะห์ ทบทวนหาเหตุผลเพื่อรวบรวมเป็นความรู้ใหม่ และภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรมฝึกฝนหรือลงมือปฏิบัติจริงซึ่งทำให้เกิดความรู้แจ้งและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง กระบวนการพัฒนาความรู้ตามระบบพุทธปรัชญาจึงสรุปลงอยู่ในวงจรของจินตะ (คิด) สุตตะ (ฟัง) และภาวนา (พินิจ) แนวคิดพุทธิปัญญานิยมเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจศาสตร์นั้น ๆ ได้ด้วยตนเองโดยอาศัยกระบวนการทางปัญญาหรือความคิดที่สร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการสร้างสรรค์ความรู้ของมนุษย์ให้สูงขึ้น

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างพุทธิปัญญานั้นมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 4 (SDG 4) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งมุ่งสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต พระพุทธเจ้าทรงมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทให้มุ่งสู่การทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ และทรงวางแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในยุคพุทธกาลผ่านหลัก

นวัคส์ตฤศาสน์คือคำสอน 9 ประการ คำสอนนี้สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่มเพื่อประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มการบรรยาย ซึ่งใช้สูตร คาถา และชาตกะ กลุ่มการใช้สื่อการสอนซึ่งใช้เคยยะ อุทานะ อิติวุตตะกะ และอัพภูตธรรมะ และกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งใช้เวยยากรณะและเวทัลละ รูปแบบการสอนตามแนวทางนวัคส์ตฤศาสน์ควรเน้นการสร้างสื่อบนพื้นฐานของ โครงสร้าง (หลักสูตร) สารัตถธรรม (เนื้อหา) และนิรุกติศาสตร์ (กระบวนการสอน) กระบวนการเหล่านี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามิน บลูม (Benjamin Bloom) และการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนควรปรับฐานความคิดและใช้สื่อสังคมออนไลน์เข้าหากลุ่มผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้การศึกษามีประสิทธิภาพและนำผู้เรียนไปสู่การพัฒนาที่ถาวรในที่สุด ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการบูรณาการปัญญาเข้ากับการสร้างสรรค์ความคิดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดสู่กระบวนการปัญญา

บทที่ 8 วิปัสสนากรรมฐาน

วิปัสสนากรรมฐานถูกนำเสนอในฐานะแก่นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่โลกกำลังเผชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากความสำเร็จทางวัตถุของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งแลกมาด้วยการสูญเสียและวิกฤตทางสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติต่างๆ แนวคิดหลักของบทนี้คือการตอกย้ำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านจิตภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาทางกายภาพ ซึ่งวิปัสสนากรรมฐานช่วยให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงว่ามนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนั้นถือเป็นหนึ่งเดียวกันและแยกออกจากกันไม่ได้ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการปฏิบัติธรรมะเพื่อความเห็นแจ้งและหลุดพ้นจากทุกข์ โดยพระพุทธองค์ทรงแบ่งฐานะในพระพุทธศาสนาออกเป็น 2 อย่างคือ คันถุระ (การศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมภาคทฤษฎี) และวิปัสสนาธุระ (การนำมามากปฏิบัติเพื่อความเห็นแจ้ง) ซึ่งฐานะทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลต่อกันและเป็นพื้นฐานของการเกิดปัญญา 3 ประการคือ สุตมยปัญญา ปัญญาจากการฟัง จินตามยปัญญา ปัญญาจากการคิด และภาวนามยปัญญา ปัญญาจากการปฏิบัติ วิปัสสนาธุระนำไปสู่การเจริญกรรมฐานเพื่ออบรมปัญญาให้รู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริง โดยมีเป้าหมายคือการพิจารณากำหนดรู้รูปกับนาม อันเป็นสภาวะธรรมทางกาย เวทนา จิต และธรรม ซึ่งทำให้เกิดญาณปัญญาที่ยั่งยืนถึงความเปลี่ยนแปลงแปรปรวนของสภาวะธรรมทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล กระบวนการนี้จะทำให้เกิดปัญญาญาณที่สามารถถ้อยถอนออกซึ่งอภิชมาและโทมนัส ทำให้บุคคลไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรๆ ในโลกนี้ได้

การประยุกต์ใช้วิปัสสนากรรมฐานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ยั่งยืน วิกฤตสิ่งแวดล้อมมีต้นตอมาจากความโลภและความเขลาของมนุษย์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยเกินจำเป็น พระพุทธศาสนามีทัศนะที่สอดคล้องกับนิเวศวิทยา โดยมองว่าสรรพสิ่งมีสามัญลักษณะคือความไม่เที่ยง มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็สลายไป ซึ่งเทียบเคียงได้กับวัฏจักรของสสารในระบบนิเวศ สารสำคัญของวิปัสสนากรรมฐานชี้ว่ามูลเหตุของปัญหาต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นล้วนมาจากกิเลสตัณหาภายในจิตใจ หากสามารถลดละกิเลสได้ ปัญหาที่จะลดลง การแก้ปัญหาล้างแวล้อมอย่างยั่งยืนจึงต้องเปลี่ยนมุมมองจากอัตตาเป็นอนัตตา โดยเข้าใจหลักปฏิจจสมุปบาทที่มองว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครือข่ายเหตุปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ พุทธธรรมยังส่งเสริมให้มนุษย์แสดงออกซึ่งความ กตัญญูตเวทีต่อสิ่งแวดล้อม กตัญญูคือการรู้คุณที่บุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นได้กระทำ ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง เช่น รู้คุณของต้นไม้ที่ให้ร่มเงาและธรรมชาติที่ให้ที่พักพิง ส่วน กตเวที คือการแสดงความกตัญญูให้ปรากฏด้วยการ

กระทำตอบแทน โดยการถนอมรักษาสິงนั้น ไม่ไปตัดทำลายป่าไม้และไม่ทำลายสิ่งแวดลอม หลักจริยธรรมนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการใช้ระบบนิเวศบนผืนดินและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยลดความโลภและความทะยานอยากที่นำไปสู่การทำลายธรรมชาติได้ โดยสรุปคือ วิปัสสนากรรมฐานเป็นกระบวนการจัดการทรัพยากร บุคลากร และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยใช้สติ ปัญญา และคุณธรรม เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

บทที่ 9 การมีส่วนร่วมทางสังคมในวิถีพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางสังคมในวิถีพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นการเปลี่ยนแนวทางจากการพัฒนาเชิงโครงสร้างไปสู่การพัฒนาเชิงจิตวิญญาณ โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นพลังขับเคลื่อน การพัฒนาในวิถีพุทธไม่ได้มุ่งสร้างเพียงผลลัพธ์ด้านวัตถุหรือโครงสร้างสังคมเท่านั้น แต่ยังมุ่งบ่มเพาะคุณภาพภายในของผู้คน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืนที่แท้จริง การมีส่วนร่วมทางสังคมหมายถึงกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนมีบทบาทร่วมกันในการคิด ร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรม และร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการพัฒนา โดยยึดหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นกรอบจริยธรรมในการอยู่ร่วมกัน การมีส่วนร่วมที่แท้จริงไม่ควรถูกจำกัดอยู่เพียงการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการแสดงความคิดเห็นเชิงสัญลักษณ์ แต่ควรเป็นกระบวนการที่ชุมชนมีบทบาทในการริเริ่ม ออกแบบ และดำเนินการพัฒนาโดยใช้ศักยภาพของตนเองเป็นฐาน ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนา แนวคิดนี้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 17 Partnership for the Goals ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ซึ่งเน้นความสำคัญของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในทุกระดับ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมและขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนนั้น ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที สังคหวัตถุ 4 และกัลยาณมิตร ในหลักกตัญญูกตเวที พระพุทธเจ้าทรงยกย่องบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทีเป็นหนึ่งในสามจำพวกของบุคคลที่หาได้ยากในโลก ความกตัญญูกตเวทีนี้จะก่อให้เกิดแรงจูงใจภายในที่จะตอบแทนคุณหรือทำความดีกลับคืนแก่ผู้อื่นและชุมชน ส่วน สังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ถูกเรียกว่าธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี หลักธรรมนี้ทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างความไว้วางใจและสานสัมพันธ์ระหว่างพันธมิตรเพื่อการพัฒนา โดย ทานคือการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และโอกาส ปิยวาจาคือการสื่อสารที่เปี่ยมด้วยเมตตา อตถจริยาคือการชวนช่วยช่วยเหลือและลงมือทำประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และสมานัตตตาคือการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคและให้เกียรติ นอกจากนี้ กัลยาณมิตร หรือเพื่อนผู้มีคุณธรรมนั้น พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่าเป็นพรหมจรรย์ทั้งหมด ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับงานพัฒนาสังคม การเป็นหุ้นส่วนจึงหมายถึงการสร้างเครือข่ายแห่งกัลยาณมิตรที่มีอุดมการณ์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาสังคม

กรณีศึกษาคลินิกทันตกรรมสิริวิฑฒโกเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้ในการพัฒนาชุมชน คลินิกแห่งนี้ให้บริการรักษาทางทันตกรรมโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่พระสงฆ์ แม่ชี ผู้ปฏิบัติธรรม และชาวบ้านผู้ยากไร้ พลังขับเคลื่อนหลักของโครงการนี้มาจากศรัทธาในพระรัตนตรัยและความกตัญญูของทันตแพทย์จิตอาสา ซึ่งนำไปสู่ความกตเวที คือการตอบแทนคุณด้วยความรู้ความสามารถที่ตนมีเพื่อทำประโยชน์แก่ชุมชน นอกจากนี้ คลินิกยังนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาปรับใช้เป็นกลไกการบริหารงานอาสาสมัครในรูปแบบ “4C Model” เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วมในระยะยาว โดยความกตัญญูกตเวที สังคหวัตถุ 4 และกัลยาณมิตร เป็นรากฐาน

สำคัญที่เสริมให้ชุมชนเกิดกิจกรรมร่วมกัน มีวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ และการเสียสละ นำไปสู่การรวมพลังของชุมชนในการประสานความร่วมมือกับภาคีต่างๆ และสอดคล้องกับเป้าหมาย SDG 17 ในการสร้างหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง การขับเคลื่อนชุมชนในวิถีพุทธจึงเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างจิตสำนึกส่วนบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างกลมกลืนและยั่งยืน

บทที่ 10 บทส่งท้าย

บทส่งท้ายนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนาว่าด้วย สัปายะ ควบคู่ไปกับการบริหารหรือพัฒนาชุมชนเพื่อก้าวไปสู่ อริยสัจยมโนเดล ในยุคปัจจุบัน สังคมโลกต้องเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารชุมชนจึงไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงการจัดการทรัพยากรหรือโครงสร้างองค์กรท้องถิ่นเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงมิติของคุณภาพชีวิต ความสุข และความสงบของคนในชุมชนด้วย พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักการเรื่อง สัปายะ ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบที่เกื้อกูลให้บุคคลมีความก้าวหน้าในธรรมและชีวิต เมื่อนำหลักสัปายะมาประยุกต์ใช้กับการจัดการสังคมและการพัฒนาชุมชน จะสามารถปรับเป็นเครื่องมือได้ 8 ด้าน ได้แก่ ที่ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเหมาะสมหรืออวาสาสัปายะ อาหารเหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ หรือโภชนะสัปายะ ทรัพยากรมนุษย์ที่เกื้อกูลและสนับสนุนการพัฒนาาร่วมกันหรือบุคคลสัปายะ หลักการที่ถูกต้อง มีกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เป็นธรรมหรือธัมมสัปายะ ภาวศรัทธาที่มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาหรือภัสสสัปายะ ภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานหรืออุตุสัปายะ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่สงบ ร่มรื่น และใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และการส่งเสริมการทำงานและการใช้ชีวิตที่สมดุลหรืออริยาปสัปายะ การใช้หลักสัปายะช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาคน โดยไม่เน้นเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่ครอบคลุมด้านจิตใจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าของชุมชนในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยมีรากฐานของความสมดุลและคุณภาพชีวิตที่ดี แนวทางนี้สามารถบูรณาการเข้ากับ อริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างเป็น อริยสัจยมโนเดล สำหรับการพัฒนาชุมชน อริยสัจยมโนเดลเป็นวงจรการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมตั้งแต่การวินิจฉัยปัญหาจนถึงการลงมือปฏิบัติอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักคือ ทุกข์ การมองเห็นปัญหาที่แท้จริงของชุมชน เช่น ความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำ หรือสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม สมุทัย การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาอย่างลึกซึ้ง เช่น การขาดการวางแผน การบริหารจัดการที่ไม่โปร่งใส ความโลภ หรือความเห็นแก่ตัว นิโรธ การกำหนดเป้าหมายหรือสภาพที่ชุมชนต้องการบรรลุ นั่นคือชุมชนที่มีความสุข สมดุลพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น ชุมชนที่มีเศรษฐกิจพอเพียงหรือมีระบบการศึกษาที่ทั่วถึง และ มรรค การนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาประยุกต์ใช้ในเชิงพัฒนาชุมชน เช่น สัมมาทิฐิ คือการให้การศึกษาเรื่องการพึ่งตนเอง สัมมาสังกัปปะ คือการปลูกฝังเจตคติเอื้อเพื่อสามัคคี และสัมมาอาชีวะ คือการสนับสนุนอาชีพที่ยั่งยืนไม่เบียดเบียน อริยสัจยมโนเดลมีจุดแข็งคือเป็นแบบองค์รวมที่ครอบคลุมตั้งแต่ปัญหาจนถึงการแก้ไข สามารถใช้ได้ตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนถึงนโยบายรัฐ และเน้นความยั่งยืน ไม่ใช่แค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักสัปายะจึงสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนตามกรอบของ SDGs

ตารางที่ 1 สรุปเนื้อหาของหนังสือ

บท	เนื้อหาหลัก	ความสอดคล้องกับ	
		SDGs	หลักธรรม
บทที่ 1 ชุมชนคืออะไร	บทนี้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของชุมชนและการบริหารที่ต้องครอบคลุมถึงคุณภาพชีวิต ความสุข และความสงบของคนในชุมชน ชุมชนเป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคม	–	–
บทที่ 2 ชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	บทนี้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs ที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การบรรลุเป้าหมายต้องมีส่วนร่วมจากชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่แท้จริง	SDG 2 SDG 3 SDG 4 SDG 5 SDG 7 SDG 10 SDG 16	ศีล 5 ไตรสิกขา
บทที่ 3 พุทธเศรษฐศาสตร์	บทนี้นำเสนอพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นแนวคิดทางเลือกที่เน้นความเป็นอยู่ที่ดีอย่างแท้จริง Well-being การพึ่งพาตนเอง และการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แทนการมุ่งเน้นกำไรสูงสุด	SDG 1 SDG 2	หลัก มัชฌิมาปฏิปทา อหิงสา (ไม่เบียดเบียน) ปัญญา สัมปทาวิनिจฉัย 4 ทานบารมี มัตตัญญูตา
บทที่ 4 พุทธเศรษฐศาสตร์: ความยากจนและความหิวโหย	บทนี้เสนอความยากจนและความหิวโหยที่เชื่อมโยงกัน การแก้ไขทำได้โดยการเว้นจากเหตุแห่งความเสื่อม อบายมุข 6 และการแสวงหาความก้าวหน้า ทัศนคติที่มีกตัญญู 4	SDG 1 SDG 2	อบายมุข 6 ทัศนคติที่มีกตัญญู 4 วัตตนิทธรรม 4 ทาน จาคะ
บทที่ 5 พุทธสันติภาพ	บทนี้เสนอสันติภาพ Santi ในฐานะภาวะของการหมดเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งต้องเริ่มจากสันติภายใน Inner Peace ผ่านการฝึกจิต ขยายไปสู่สันติสัมพันธ์และสันติโครงสร้างที่สอดคล้องกับ SDG 16	SDG 16	พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อริยมรรคมีองค์ 8 มงคล 38

บท	เนื้อหาหลัก	ความสอดคล้องกับ	
		SDGs	หลักสูตร
บทที่ 6 สุขภาวะเชิงพุทธ	บทนี้นำเสนอสุขภาวะเชิงพุทธที่ผสมผสานในทุกมิติ ภาย วาจา ใจ และปัญญา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานไตรสิกขา คือ สมาธิ ปัญญา สอดคล้องกับ SDG 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	SDG 3	อริยมรรค สัปปายะ 7 ไตรลักษณ์ พรหมวิหาร 4
บทที่ 7 พุทธิปัญญา	บทนี้นำเสนอพุทธิปัญญาในฐานะเครื่องมือทำลายโมหะ ความเขลา ปัญญาเกิดจากสุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา การจัดการศึกษาใช้หลัก นวັงศัตถุศาสตร์ สอดคล้องกับ SDG 4	SDG 4	นวังศัตถุศาสตร์ (คำสอน 9 ประการ)
บทที่ 8 วิปัสสนา กรรมฐาน	บทนี้นำเสนอวิปัสสนากรรมฐานที่ช่วยให้เห็นแจ้งว่ามนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งเดียวกัน การปฏิบัติลดความโลภ และความเขลา ซึ่งเป็นต้นตอวิกฤต สิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับ SDG 13 14 และ 15	SDG 13 SDG 14 SDG 15	วิปัสสนาธุระ ปัจจุสมุปปาท กตัญญูกตเวที
บทที่ 9 การมีส่วนร่วม ทางสังคม	บทนี้เสนอการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณ โดยใช้ความกตัญญูกตเวที สังคหวัตถุ 4 และ กัลยาณมิตร เป็นพลังขับเคลื่อนภายใน เพื่อสร้างความร่วมมือทางสังคม สอดคล้องกับ SDG 17	SDG 17	สังคหวัตถุ 4 กตัญญูกตเวที กัลยาณมิตร
บทที่ 10 บทส่งท้าย	บทนี้เสนอแนวคิดหลักสัปปายะ 7 ด้าน เพื่อสร้างความสมดุลในชีวิต และ อริยสัจยโมเดล ซึ่งเป็น การบูรณาการอริยสัจ 4 เข้ากับการบริหารชุมชนอย่างยั่งยืนและเป็นองค์รวม	ครอบคลุม SDGs โดยรวม	สัปปายะ 7 อริยสัจ 4 มรรคมรรค 8

แผนภาพที่ 1 หนังสือแก่นพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 2 QR Code ดาวโหลดหนังสือแก่นพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2.1.2 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 2 เตรียมหลักสูตร

มหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ โดยมีรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาเป็นประธาน และมีสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์เป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรม ร่วมกับคณะต่างๆ กองกิจการนิสิต และคณะต่างๆ จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 1 หลักสูตร ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1. สัมปายสถาน การออกแบบแผนที่ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม 2. อริยสัจโมเดล การวิเคราะห์สภาพปัญหาและโอกาสของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม 3. แก่นพระพุทธศาสนาและการออกแบบโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สัมปายสถาน การออกแบบแผนที่ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม

สาระสำคัญ

สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 คือการฝึกพุทธทศวัตกรให้ลงพื้นที่จริงเพื่อเรียนรู้และเข้าใจบริบทของชุมชนอย่างรอบด้าน โดยมีกิจกรรมสำคัญคือการเดินสำรวจ ฝึกสังเกต พูดคุยกับชาวบ้าน จดบันทึก และจัดทำแผนที่ชุมชน การเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนหลักปรัตยัสยะ คือการฟังเสียงของผู้อื่นอย่างเปิดกว้างและไม่ลำเอียง และโยนิโสมนสิการ คือการพิจารณาอย่างแยบคายเพื่อนำข้อมูลไปสังเคราะห์เป็นความรู้ที่ลึกซึ้งและรอบด้าน กรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้คือสัมปายะ 7 ได้แก่ อวาสสัมปายะ โคจรสัมปายะ ภัสสสัมปายะ บุคคลสัมปายะ โภชนสัมปายะ อุตสัมปายะ และอิริยาปถสัมปายะ ซึ่งเป็นเงื่อนไขเกื้อกูลต่อการดำรงชีวิต เมื่อพุทธทศวัตกรใช้สัมปายะเจ็ดในการอ่านชุมชน แผนที่ที่จัดทำขึ้นจึงมิใช่เพียงภาพสะท้อนกายภาพ แต่ยังสะท้อนคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และทุนทางชุมชนที่ซ่อนอยู่ในวิถีชีวิตร่วมด้วย แผนที่นี้จึงกลายเป็นทั้งฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ เครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกัน และเวทีสร้างการมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. พุทธทศวัตกรสามารถอธิบายแนวคิดและองค์ประกอบของสัมปายสถานและสัมปายะ 7 ได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ
2. พุทธทศวัตกรสามารถประยุกต์ใช้การเดินสำรวจ ฝึกสังเกต และการสัมภาษณ์ชาวบ้านเพื่อเก็บข้อมูลเชิงกายภาพและสังคมวัฒนธรรมของชุมชนได้
3. พุทธทศวัตกรสามารถเขียนแผนที่ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และทุนทางชุมชนตามกรอบของสัมปายสถาน พร้อมทั้งนำเสนอสาระสำคัญได้อย่างครบถ้วน

ทักษะที่พัฒนา

1. ทักษะหลัก (Core Skills) ทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ซึ่งช่วยให้พุทธทศวัตกรสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบแผนที่ชุมชนในเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบ

2. ทักษะรอง (Secondary Skills) ทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork) และทักษะการสื่อสาร (Communication) ซึ่งทำให้พุทธทศวัตกรสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและเพื่อนร่วมกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอข้อมูลได้อย่างชัดเจน

3. ทักษะร่วม (Common Skills) ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) และทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Moral and Ethical Skills) โดยทักษะดิจิทัลช่วยให้สามารถบันทึก วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลด้วยเทคโนโลยีได้ ส่วนทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรมช่วยเสริมให้การทำงานในชุมชนเป็นไปอย่างโปร่งใส เคารพผู้อื่น และยึดหลักคุณธรรมกิจกรรมเสริมทักษะ

กิจกรรมเสริมทักษะ

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 1 การลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และสำรวจทุนชุมชน

พุทธนวัตกรฝึกสร้างความไว้วางใจกับคนในพื้นที่ เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมจริงและทุนทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน พร้อมฝึกการสื่อสารและการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 2 การร่างแผนที่เดินดิน (Participatory Mapping)

พุทธนวัตกรรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจดบันทึก เพื่อจัดทำร่างแผนที่ร่วมกับชาวบ้าน โดยมุ่งให้แผนที่สะท้อนทั้งมิติทางกายภาพและมิติทางสังคม

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 3 การนำเสนอแผนที่ชุมชนในเวทีสาธารณะ (จำลอง)

พุทธนวัตกรฝึกการอธิบาย การนำเสนอสาระสำคัญ และการตอบข้อซักถาม พร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการนำเสนอและการพัฒนาชิ้นงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิธีการวัดผล

1. วัดผลจากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ และคุณภาพของข้อมูลเบื้องต้นที่บันทึกได้ รวมทั้งการสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติ
2. วัดผลจากคุณภาพของแผนที่เดินดิน โดยพิจารณาความถูกต้อง ครบถ้วน และความสามารถในการสะท้อนทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มและชุมชน
3. วัดผลจากการนำเสนอผลงาน โดยใช้เกณฑ์ด้านความชัดเจน ความครบถ้วนของสาระสำคัญ ความถูกต้องของข้อมูล การสื่อสารที่เข้าใจง่าย และความสามารถในการตอบข้อซักถามได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อริยสัจโมเดล การวิเคราะห์สภาพปัญหาและโอกาสของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

สาระสำคัญ

สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ คือการพัฒนาพุทธนวัตกรให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและค้นหาโอกาสของชุมชนได้อย่างเป็นระบบ โดยใช้กรอบคิดจากหลักอริยสัจ 4 อันประกอบด้วย ทุกข์ การระบупัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญ สมุทัย การสืบค้นหาสาเหตุรากเหง้าของปัญหาโดยใช้เทคนิคการถามทำไมซ้ำอย่างน้อยห้าครั้ง นิโรธ การสร้างภาพฝันและเป้าหมายร่วมกันของชุมชนเมื่อปัญหาถูกแก้ไข และมรรค การกำหนดแนวทางปฏิบัติและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทจริง กระบวนการนี้ทำให้พุทธนวัตกรก้าวพ้นจากการแก้ไขอาการของปัญหา ไปสู่การเข้าถึงรากฐานเชิงโครงสร้างที่แท้จริง อีกทั้งยังเป็นการเปิดเวทีการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ และนำไปสู่การออกแบบการพัฒนาที่มีคุณค่าและยั่งยืน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. พุทธนวัตกรสามารถระบุและจัดลำดับปัญหาหลักของชุมชนโดยใช้กรอบอริยสัจ 4 ได้อย่างเป็นระบบ
2. พุทธนวัตกรสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุรากเหง้าของปัญหาชุมชนโดยใช้เทคนิคการถามทำไมซ้ำอย่างน้อยห้าครั้ง เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง
3. พุทธนวัตกรสามารถกำหนดเป้าหมายร่วมและแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน และสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทักษะที่พัฒนา

1. ทักษะหลัก (Core Skill)

ทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ที่ช่วยให้พุทธนวัตกรสามารถวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างและสร้างแนวทางการพัฒนาที่แปลกใหม่

2. ทักษะรอง (Secondary Skill)

ทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork) และทักษะการสื่อสาร (Communication) ซึ่งช่วยให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานแบบกลุ่ม และการประสานงานกับชุมชนมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะร่วม (Common Skill)

ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) สำหรับการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล และทักษะด้านคุณธรรม และจริยธรรม (Moral and Ethical Skills) เพื่อเสริมให้การทำงานกับชุมชนเป็นไปอย่างมีจริยธรรม และเคารพในศักดิ์ศรีของผู้คน

กิจกรรมเสริมทักษะ

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 1 การระดมสมองเพื่อระบุและจัดลำดับปัญหาของชุมชน

พุทธนวัตกรใช้ข้อมูลจากแผนที่ชุมชนที่ได้จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน เพื่อระบุปัญหาที่สำคัญและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหา โดยใช้เกณฑ์ความเร่งด่วนและผลกระทบต่อชุมชน

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 2 การวิเคราะห์หาสาเหตุรากเหง้าของปัญหาโดยใช้เทคนิค Five Whys

พุทธนวัตกรเรียนรู้การค้นหาสาเหตุของปัญหาเชิงลึก โดยการตั้งคำถามว่า “ทำไม” อย่างน้อยห้าครั้ง เพื่อให้ไม่หยุดอยู่แค่การมองปัญหากลางๆ แต่เข้าถึงรากแก้วที่แท้จริงของปัญหา

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 3 การสร้างภาพฝันร่วมและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชุมชน

พุทธนวัตกรร่วมกับชุมชนในการออกแบบภาพฝันของอนาคตที่ปราศจากปัญหา พร้อมกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่สะท้อนทั้งมิติความต้องการและความเป็นไปได้จริง

วิธีการวัดผล

1. วัดผลจากความสามารถของพุทธนวัตกรในการระบุและจัดลำดับปัญหา โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ครอบคลุม และความเป็นระบบ พร้อมการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกลุ่มและการสะท้อนคิดหลังการอภิปราย

2. วัดผลจากคุณภาพของการวิเคราะห์สาเหตุรากเหง้า โดยพิจารณาจากความต่อเนื่องของการใช้เทคนิค Five Whys ความลึกซึ้งในการอธิบาย และความสามารถในการเชื่อมโยงปัญหาเข้ากับโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน

3. วัดผลจากความชัดเจนและความสมเหตุสมผลของเป้าหมายร่วมและแนวทางที่กำหนดขึ้น โดยประเมินจากคุณภาพของชิ้นงาน การนำเสนอในเวทีสาธารณะ และความสามารถในการตอบรับข้อเสนอแนะของชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แก่นพระพุทธศาสนาและการออกแบบโครงการ สาระสำคัญ

สาระสำคัญของหน่วยนี้ คือการฝึกพุทธนวัตกรรมให้สามารถบูรณาการแก่นพระพุทธศาสนาเข้ากับการออกแบบโครงการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ โดยใช้หลักธรรมสำคัญ เช่น อริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกรอบในการเข้าใจปัญหาและแนวทางการแก้ไข และพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักการสร้างสัมพันธภาพที่เกื้อกูลและยั่งยืนต่อการทำงานร่วมกัน หลักธรรมเหล่านี้ถูกนำมาเป็นรากฐานเพื่อให้โครงการที่ออกแบบขึ้นไม่เพียงตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจหรือกายภาพเท่านั้น แต่ยังแฝงด้วยมิติทางคุณธรรม คุณค่า และความสัมพันธ์ทางสังคม การเรียนรู้ในหน่วยนี้มุ่งให้พุทธนวัตกรรมเห็นความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านวัตถุและจิตใจ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. พุทธนวัตกรรมสามารถอธิบายแก่นพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้อย่างถูกต้องและเชื่อมโยงกับบริบทสังคมร่วมสมัย
2. พุทธนวัตกรรมสามารถบูรณาการหลักธรรม เช่น อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 เข้ากับการออกแบบโครงการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์
3. พุทธนวัตกรรมสามารถออกแบบและนำเสนอโครงการพัฒนาชุมชนที่มีรากฐานจากปัญญาและคุณธรรม พร้อมสะท้อนถึงความต้องการและศักยภาพของชุมชนได้อย่างครบถ้วน

ทักษะที่พัฒนา

1. ทักษะหลัก (Core Skill)

ทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เพื่อแปลงหลักธรรมเชิงนามธรรมให้เป็นโครงการเชิงรูปธรรมที่ปฏิบัติได้จริง

2. ทักษะรอง (Secondary Skill)

ทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork) และทักษะการสื่อสาร (Communication) เพื่อให้พุทธนวัตกรรมสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนและชุมชนในการออกแบบโครงการและถ่ายทอดสาระสำคัญได้อย่างชัดเจน

3. ทักษะร่วม (Common Skill)

ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) สำหรับการจัดทำแผนโครงการ การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการนำเสนอ และทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Moral and Ethical Skills) เพื่อให้โครงการสะท้อนคุณค่าของความถูกต้อง ความรับผิดชอบ และความเกื้อกูลต่อชุมชน

กิจกรรมเสริมทักษะ

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 1 การศึกษาและอภิปรายแก่นพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน พุทธนวัตกรรมศึกษาและอภิปรายหลักธรรมสำคัญ เช่น อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 ผ่านกรณีศึกษาและการทำงานกลุ่ม เพื่อฝึกการตีความและเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับสถานการณ์จริง

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 2 การระดมความคิดเพื่อออกแบบโครงการพัฒนาชุมชน พุทธนวัตกรรมทำงานเป็นทีมเพื่อออกแบบโครงการ โดยผสมผสานหลักธรรมเข้ากับข้อมูลจากชุมชน จัดทำต้นแบบแนวคิด (Concept Proposal) ที่สะท้อนทั้งมิติคุณธรรมและความเป็นไปได้ทางปฏิบัติ

กิจกรรมเสริมทักษะที่ 3 การนำเสนอโครงการในเวทีสาธารณะ (Project Pitching) พุทธนวัตกรรมนำเสนอโครงการที่ออกแบบขึ้นต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนชุมชน เพื่อฝึกทักษะการสื่อสาร การนำเสนอเชิงสร้างสรรค์ และการรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุง

วิธีการวัดผล

1. วัดผลจากคุณภาพของการอภิปราย โดยใช้เกณฑ์ความถูกต้อง ความลึกซึ้ง และความสามารถในการเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับการพัฒนาชุมชน
2. วัดผลจากคุณภาพของข้อเสนอโครงการ โดยพิจารณาความสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ความเหมาะสมกับบริบทจริง ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ และความเป็นไปได้ในการดำเนินการ
3. วัดผลจากการนำเสนอผลงาน โดยประเมินความชัดเจนของการถ่ายทอดสาระสำคัญ ความครบถ้วนของข้อเสนอ ความน่าเชื่อถือของการอ้างอิง และความสามารถในการตอบคำถามและสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

แผนภาพที่ 3 คู่มือแผนที่ชุมชน

แผนภาพที่ 4 QR Code ดาวโหลดคู่มือแผนที่ชุมชน

2.1.3 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 3 เตรียมนิสิต

คัดเลือกนิสิตระดับปริญญาตรีที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 100 รูปหรือคน โดยคัดเลือกจากนิสิตชั้นปีที่ 2-4 ซึ่งผ่านการเรียนและสอบผ่านในรายวิชาแกนพระพุทธศาสนา ได้แก่ วิชาประวัติพระพุทธศาสนา วิชามนุษย์กับสังคม อายุระหว่าง 18-40 ปี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

แบบฟอร์มสมัครเข้าอบรม

ข้อแนะนำ ×
 ผู้สมัครกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มและกดลงทะเบียน จากนั้นกดตกลง ระบบจะแสดงหน้าใหม่ 1 ครั้ง และตรวจสอบรายชื่อที่ ได้จากด้านล่าง

ชื่อ-นามสกุล (ฉายา) *

สังกัด *

คณะ *

ระดับการศึกษา *

ชั้นปี *

เบอร์โทรศัพท์ *

อีเมล

วันที่ส่งข้อมูล (อัตโนมัติไม่ต้องระบุ)

ความยินยอม *
☒ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2565 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลเชื่อมั่นว่า สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะดูแลรักษาข้อมูลส่วนบุคคลและจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม จึงขอใช้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ท่านลงทะเบียนไว้เพื่อวัตถุประสงค์ ในการดำเนินการจัดการโครงการ ทั้งนี้สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะจัดเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และเปิดเผยเท่าที่จำเป็นสำหรับการจัดการโครงการเท่านั้น

ลงทะเบียน

แผนภาพที่ 3 ระบบรับสมัครพุทธนวัตกร

รายชื่อนิสิตที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการอบรมพุทธนวัตกร ประจำปี 2568

ที่	รายชื่อ	สังกัด
1	พระณฐชา วชิราวุโธ	คณะสังคมศาสตร์
2	พระมหาจิตวิสุทธิ์ สุนทรจิตโต	คณะสังคมศาสตร์
3	พระปัญญานันทะ	คณะมนุษยศาสตร์
4	พระเวชวิทย์ จิตตสวโร	คณะมนุษยศาสตร์
5	พระบุญเจริญ จิรวชิรธมมปุณโญ	คณะสังคมศาสตร์
6	พระมหารัตนพล สุขเมโธ	คณะสังคมศาสตร์
7	พระวิษณุ เปรมสีโล	คณะสังคมศาสตร์
8	พระภาณุวัฒน์ ภาณุทตโน	คณะสังคมศาสตร์
9	พระกิตติโชติ ธมมโชโต	คณะสังคมศาสตร์
10	สามเณรศักดิ์สิทธิ์ นามโธสง	คณะสังคมศาสตร์
11	สามเณรจักรภัทร สงพิมพ์	คณะสังคมศาสตร์

ที่	รายชื่อ	สังกัด
12	สามเณรวันชัย พรมดี	คณะสังคมศาสตร์
13	สามเณรสุพจน์ หอมบุญมี	คณะสังคมศาสตร์
14	พระภานุเดช สีสเตโช	คณะสังคมศาสตร์
15	พระมหากวีวัฒน์ ฐิตวิริโย	คณะสังคมศาสตร์
16	พระพากรณ์ สุจิตโต	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
17	พระอธิราช ขนติโปล	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
18	PhraChansone Onsy	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
19	พระฐิติพงศ์ สุภัทโท	วิทยาเขตเชียงใหม่
20	พระปลัดวโรดม จันทปญโญ	คณะพุทธศาสตร์
21	พระทัศพร ปญญาวุฑโฒ	คณะพุทธศาสตร์
22	พระนุตา วรรณทอง	คณะพุทธศาสตร์
23	พระเจตนัสฤกษ์ ชาญประเสริฐ	คณะพุทธศาสตร์
24	สามเณรอาทิตย์ สัตพัน	คณะพุทธศาสตร์
25	สามเณรนพดล เสาร์แก้ว	คณะพุทธศาสตร์
26	สามเณรสุรสิทธิ์ ไชยปัญญา	คณะพุทธศาสตร์
27	สามเณรสุทธิพงษ์ กลิ่นศรีสุข	คณะพุทธศาสตร์
28	สามเณรภูมิ พงศ์ภักควาสน์	คณะพุทธศาสตร์
29	สามเณรเมธาสิทธิ์ วงษ์ศา คำ	คณะพุทธศาสตร์
30	สามเณรภานุภา สมหวัง	คณะพุทธศาสตร์
31	พระภานุณพล อาจิณณสมโม	วิทยาเขตขอนแก่น
32	พระมหาจตุพร ญาณสัโร	วิทยาเขตขอนแก่น
33	สามเณรณัฏฐพล สุดตา	วิทยาเขตขอนแก่น
34	พระพัฒนพงษ์ กนตจาโร (ร่วมพันธ์)	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
35	พระมานะชัย อนุบาลโย (ประพันธ์)	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
36	พระธนาสิทธิ์ ปากโร (ผ่องแก้ว)	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ที่	รายชื่อ	สังกัด
37	นายอภิวิชญ์ อินทร์สเกตุ	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
38	นางสาวสายธาร พุ่มพวง	คณะมนุษยศาสตร์
39	นางสาวณพัชชนันท์ โภควงศ์หิรัญ	คณะมนุษยศาสตร์
40	Toukta Sihalath	คณะมนุษยศาสตร์
41	Miss vannaphone souvannasy	คณะมนุษยศาสตร์
42	นางธัญรัตน์ วราวุฒิสถาฐ	คณะมนุษยศาสตร์
43	Zin Mi Mi Aung	คณะมนุษยศาสตร์
44	Supavady Thepphavong	คณะมนุษยศาสตร์
45	นางสาวธัญรัตน์ วราวุฒิสถาฐ	คณะพุทธศาสตร์
46	นางสาวจิรภัทร์ พลหาญ	วิทยาเขตขอนแก่น
47	นางสาวธนิภา กางแม	วิทยาเขตขอนแก่น
48	นางสาวจิรรัตน์ โคตรมี	วิทยาเขตขอนแก่น
49	นางสาวศุภิสยา เกตุสาระไชย	วิทยาเขตขอนแก่น
50	นางสาวธิดา เตอตุลวง	วิทยาเขตขอนแก่น
51	นางสาวนฤมล ใจฟอง	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
52	นางสาวกมลวรรณ กันทะพงศ์	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
53	นางสาวลืออ่อง ชูจิ่ง	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
54	นางสาวลลิตา พูแสง	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
55	นางสาวธิดารัตน์ จันทรสประจักษ์	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
56	นางสาวจิรณัฐ อุตมะ	วิทยาเขตเชียงใหม่
57	นางสาวธิดารัตน์ ทองคุณคณาภ	วิทยาเขตเชียงใหม่
58	นางสาวสุวรา สุดตา	วิทยาเขตเชียงใหม่
59	นางสาวชลณีย์ รัตนบุรี	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
60	นางสุนิรักเมือง ตีจันทิก	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
61	Wut (Nandamon)	คณะมนุษยศาสตร์

ที่	รายชื่อ	สังกัด
62	นาย	วิทยาเขตเชียงใหม่
63	นาย	วิทยาเขตเชียงใหม่
64	นาย	วิทยาเขตเชียงใหม่
65	นายณัฐนันท์ ปุฒาโสภา	วิทยาเขตขอนแก่น
66	นายจิษฎายุทธ ปิตฝ่าย	วิทยาเขตขอนแก่น
67	นายสรรธ อัมพรพันธ์นาค	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
68	นายอนุชา ไชยกุล	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
69	นายจักรพงษ์ นวลสุทธิ	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
70	นายจิระภัทร ภักดีดวงการ	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
71	นายศิวะกร เกื้อกุล	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
72	นายโชคชัย หงษ์การ	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
73	พระมหาเจษฎา ปุณฺณาคโม	คณะสังคมศาสตร์
74	พระปลัดเด่นดวง เตชวโร	คณะสังคมศาสตร์
75	พระใบฎีกาอัสนัย ทีปธมโม	คณะสังคมศาสตร์
76	พระภชกร กิตติโสภโณ	คณะสังคมศาสตร์
77	พระชัยพฤกษ์ สมหาโต	คณะสังคมศาสตร์
78	พระชาญชัย อริณชโย	คณะสังคมศาสตร์
79	พระนพนนท์ กิตติปัญโญ	คณะสังคมศาสตร์
80	พระเปรม สุนติกโร	คณะสังคมศาสตร์
81	พระพิบูลวิท ปภาธโร	คณะสังคมศาสตร์
82	พระภาณุวัฒน์ อธิจิตโต	คณะสังคมศาสตร์
83	พระเมธีธัมมัส เตชธมโม	คณะสังคมศาสตร์
84	พระถิอชา ฐิตมโน	คณะสังคมศาสตร์
85	พระวรกร ปภสฺสโร	คณะสังคมศาสตร์
86	พระวัชรวิทย์ เทพพล	คณะสังคมศาสตร์

ที่	รายชื่อ	สังกัด
87	พระศุภโชค เตชธโร	คณะสังคมศาสตร์
88	พระเศกสิทธิ์ ปสาโท	คณะสังคมศาสตร์
89	พระสัมพันธ วรรณโณ	คณะสังคมศาสตร์
90	พระแสง ฐานิสโร	คณะสังคมศาสตร์
91	พระอินเชาว์ ธมมิโก	คณะสังคมศาสตร์
92	พระมหาเอกรินทร์ สุนติกโร	คณะสังคมศาสตร์
93	พระประจำ ทีปงโร	คณะสังคมศาสตร์
94	พระสุทธิกมล จิตธมโม	คณะสังคมศาสตร์
95	พระมหาจักรี อติภโท	คณะสังคมศาสตร์
96	พระมหานิพัฐ ธมมานนโท	คณะสังคมศาสตร์
97	พระอภิศักดิ์ อุกกปญโญ	คณะสังคมศาสตร์
98	พระศุภชัย สุมโน	คณะสังคมศาสตร์
99	สามเณรประวิณพล ศักดาวัณษ์	คณะสังคมศาสตร์
100	พระสมห์เดชาวิชญ์ ญาณวิสุทโธ	คณะสังคมศาสตร์

2.1.4 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 4 อบรมพุทธรัตการ

กิจกรรมอบรมพุทธรัตการ บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ภายใต้โครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและพัฒนากำลังคนขั้นสูง จัดขึ้น ณ มงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 4-7 กรกฎาคม 2568 โดยมีคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และผู้นำชุมชน 150 รูปหรือคน เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 5 กิจกรรมอบรมพุทธรัตการ บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ภายใต้โครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและพัฒนากำลังคนขั้นสูง

2.1.4.1 ร่วมประชุมกับวัดและหน่วยงานราชการ ชุมชน ในพื้นที่ตำบลห้วยบง ก่อนนำนิสิตลงพื้นที่

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2568 พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เลขาธิการคณะทำงานโครงการพลิกโฉมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำคณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิต ลงพื้นที่วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ กับ พระราชวรเมธีมงคลวิสิฐ เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี เจ้าอาวาสวัดมงคลชัยพัฒนา และหัวหน้าส่วนราชการในท้องที่ตำบลห้วยบง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ในการนำนิสิต 100 รูปหรือคน มาเข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ระหว่างวันที่ 4-7 กรกฎาคม 2568

แผนภาพที่ 6 ประชุมหารือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการอบรม

ในช่วงการประชุม พระราชวชิรมงคลวิสิฐ ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของวัดมงคลชัยพัฒนา โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของวัดในฐานะสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พระราชทานพระราชดำริในการจัดตั้งเป็น โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาแห่งที่สอง เพื่อทดลองและพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่ในพื้นที่จริง ถือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่มีทั้งแปลงสาธิตนาข้าว แปลงปลูกพืชไร่ พืชสวน การเลี้ยงสัตว์ และระบบจัดการน้ำครบวงจร ซึ่งเป็นแบบอย่างการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนทั่วประเทศ ท่านยังกล่าวว่า วัดมงคลชัยพัฒนาไม่เพียงเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็น พื้นที่เชื่อมโยงพุทธศาสนากับการพัฒนาชีวิตชุมชน สืบสานพระราชปณิธานด้านเศรษฐกิจพอเพียง และเปิดโอกาสให้นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป เข้ามาเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ และนำความรู้ไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน อันจะช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาแก่เยาวชน

แผนภาพที่ 7 โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นางสาวกัณติศา ปัญญา กำนันตำบลห้วยบง กล่าวว่า ประชาชนตำบลห้วยบงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และสามารถทำได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากมีแหล่งน้ำภายในตำบลหลายแห่ง สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของคนในตำบลห้วยบงจะอาศัยกระจายอยู่ตามพื้นที่ของตนเพื่อการประกอบอาชีพ และบางหมู่บ้านจะรวมตัวอยู่กันเป็นชุมชนมีการถ้อยทีถ้อยอาศัยเอื้ออาทรต่อกัน อีกทั้งประชาชนในตำบลห้วยบงยังยึดถือการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ พออยู่ พอกิน พอใช้ การที่คณะนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมาลงพื้นที่ในครั้งนี้ จะได้ถือโอกาสศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนได้เป็นอย่างดี และผู้นำชุมชนก็พร้อมในการต้อนรับและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ทั้งนี้จะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 10 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1-2 บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา (บ้านใหม่มงคล)

กลุ่มที่ 3-4 บ้านเขาดิน

กลุ่มที่ 5-6 บ้านท้าว

กลุ่มที่ 7-8 บ้านห้วยหินขาว

กลุ่มที่ 9-10 บ้านซึ้ง

ด้าน พระราชวรเมธีมงคลวิสิฐ กล่าวถึงความพร้อมของทางวัดในการให้คณะนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมาพักอาศัย และทำกิจกรรม

2.1.4.2 ประชุมคณะทำงานเพื่อความพร้อมก่อนจัดกิจกรรม

แผนภาพที่ 8 ประชุมคณะทำงานเพื่อความพร้อมก่อนจัดกิจกรรม

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2568 พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เลขานุการคณะทำงานโครงการพลิกโฉมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประชุมคณะทำงาน ประกอบด้วย คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ในการเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรม และการแบ่งหน้าที่ของแต่ละฝ่าย รวมถึงการรายงานปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เช่น ฝนตก ยุงเยอะ เป็นต้น ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกันแก้ปัญหา หากในวันทำกิจกรรมเกิดฝนตกลงมาก็จะย้ายสถานที่อบรมเข้าไปในศาลาการเปรียญแทน ส่วนปัญหาเรื่องยุง ได้ประสานกับ อบต. เพื่อฉีดยุงก่อนวันงาน และการแจกสเปรย์กันยุงให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรม

2.1.4.3 พิธีเปิดโครงการ

แผนภาพที่ 9 พระราชวชิรมงคลวิสิฐ เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ประธานเปิดโครงการฝึกอบรม

เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2568 พระราชวชิรมงคลวิสิฐ เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี เป็นประธานเปิดโครงการฝึกอบรมพุทธนวัตกร บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ภายใต้โครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและพัฒนากำลังคนชั้นสูง ได้ให้โอวาทแก่พุทธนวัตกร โดยเน้นย้ำถึงหลักการพัฒนาชุมชนตามแนวพระราชดำรินของในหลวง ร.9 ใจความว่า “การพัฒนาจะต้องเริ่มต้นที่การสร้างคนที่เข้มแข็ง ทั้งร่างกายและจิตใจ การที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดโครงการพุทธนวัตกรขึ้น ณ วัดมงคลชัยพัฒนาแห่งนี้ นับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีอย่างยิ่ง เพราะสถานที่แห่งนี้คือผืนดินแห่งพระราชดำริ เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงวางรากฐานไว้ให้แก่ปวงชนชาวไทย นั่นคือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีใช้เป็นเพียงหลักการทำเกษตรกรรม แต่คือหลักการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 ที่สอนให้เรารู้จักทุกข์ คือการมองเห็นปัญหาของชุมชนตามความเป็นจริง รู้จักสมุทัย คือการสืบค้นหาสาเหตุที่แท้จริง

ของปัญหานั้น รู้จักนิโรธ คือการตั้งเป้าหมายแห่งการดับทุกข์หรือภาพความสำเร็จของชุมชนที่พึงปรารถนา และรู้จักมรรค คือหนทางหรือกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้น ซึ่งก็คือการลงมือปฏิบัติของพวกท่านทั้งหลายในฐานะพุทธนวัตกร ขอให้ทุกท่านจงตั้งใจศึกษาเรียนรู้จากวิทยากร และจากการลงพื้นที่จริงในชุมชนห้วยบงแห่งนี้ จงใช้หลัก เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นหัวใจในการทำงาน เปิดใจรับฟังเสียงของชุมชน เรียนรู้จากภูมิปัญญาของชาวบ้าน และนำความรู้สมัยใหม่ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาผสมผสานกับหลักพุทธธรรม เพื่อสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ขออนุโมทนาในความตั้งใจของคณาจารย์ และนิสิตทุกรูป/คน และขอเปิดโครงการฝึกอบรมพุทธนวัตกร ณ บัดนี้

2.1.4.4 สรุปกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ

หลังพิธีเปิดโครงการ การอบรมเชิงปฏิบัติการได้ดำเนินไปตามหลักสูตรที่วางไว้เป็นเวลา 3 วัน 2 คืน โดยแบ่งกิจกรรมตามหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

กิจกรรมวันที่ 1 สัมปายสถาน และการออกแบบแผนที่ชุมชน

ภาคเช้า กิจกรรมสัมพันธ์และบรรยายให้ความรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สัมปายสถาน: การออกแบบแผนที่ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม โดยวิทยากรได้อธิบายหลักสัมปายะ 7 ประการ เพื่อใช้เป็นกรอบในการมองและวิเคราะห์ชุมชนอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งสอนเทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์ และการเก็บข้อมูลภาคสนาม

แผนภาพที่ 10 วิทยากรบรรยายหัวข้อ “สัมปายสถาน: การออกแบบแผนที่ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม”

ภาคบ่าย นิสิตพุทธนวัตกรทั้ง 100 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 10 กลุ่ม ลงพื้นที่ชุมชน เป้าหมายในตำบลห้วยบง ได้แก่ บ้านใหม่มงคล บ้านเขาดิน บ้านท้าว บ้านห้วยหินขาว และบ้านซึ้ง เพื่อฝึกปฏิบัติจริงในการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน สำรวจทุนทางกายภาพ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน พร้อมทั้งจดบันทึกข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมวันถัดไป

แผนภาพที่ 11 ลงพื้นที่สำรวจบ้านท้าว

แผนภาพที่ 12 ลงพื้นที่สำรวจบ้านกอก

แผนภาพที่ 13 ลงพื้นที่สำรวจบ้านใหม่

แผนภาพที่ 14 ลงพื้นที่สำรวจบ้านซุง

แผนภาพที่ 15 ลงพื้นที่สำรวจบ้านเขาดิน

ภาคค่ำ เป็นช่วงเวลาปฏิบัติการที่เข้มข้นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเริ่มต้นจากการที่นิสิตแต่ละกลุ่มได้นำข้อมูลดิบที่รวบรวมมาตลอดช่วงบ่าย มาสังเคราะห์และสร้างสรรค์เป็น “แผนที่เดินดิน” ฉบับร่าง จากนั้นแต่ละกลุ่มได้นำเสนอแผนที่ของตนเพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งที่ค้นพบในเบื้องต้น ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกัน แต่หัวใจสำคัญของกิจกรรมในค่ำคืนนี้คือขั้นตอนการยืนยันข้อมูล โดยชุมชน ที่คณะทำงานได้เชิญผู้นำในพื้นที่เข้ามารับฟัง พร้อมทั้งช่วยยืนยันความถูกต้องและให้ข้อมูลเพิ่มเติมในรายละเอียดที่นิสิตอาจมองข้ามหรือยังไม่เข้าถึง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเติมเต็มข้อมูลในแผนที่ให้สมบูรณ์ แต่ยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าแผนที่นั้นสะท้อนมุมมองของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง

แผนภาพที่ 16 นิสิตแต่ละกลุ่มร่างแผนที่ชุมชนจากการเดินสำรวจในภาคเช้าและภาคบ่าย

แผนภาพที่ 17 นิสิตแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนที่ชุมชนของตนเอง

แผนภาพที่ 18 ผู้นำชุมชนยืนยันข้อมูลแผนที่ชุมชนและกล่าวเสริมในบางข้อมูลที่ขาดหายไป

กิจกรรมวันที่ 2 การวิเคราะห์ชุมชนด้วยอริยสัจโมเดล

ภาคเช้า นิสิตพุทธนวัตกรเข้ารับฟังการบรรยายในหัวข้อ “อริยสัจโมเดล” โดยพระเทพวชิรสารบัณฑิต เพื่อเรียนรู้กรอบแนวคิดและเครื่องมือในการทำความเข้าใจปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การระบุสภาพปัญหา (ทุกข์) การสืบค้นสาเหตุที่แท้จริง (สมุทัย) ไปจนถึงการตั้งเป้าหมายและแนวทางแก้ไข การบรรยายนี้เป็นการปูพื้นฐานเชิงทฤษฎีเพื่อให้ นิสิตมีเครื่องมือทางความคิดสำหรับนำไปใช้ในกิจกรรมภาคบ่าย

แผนภาพที่ 19 บรรยายในหัวข้อ “อริยสัจโมเดล” โดยพระเทพวชิรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ประธานคณะทำงานโครงการพลิกโฉมมหาวิทยาลัย

พระเทพวชิรสารบัณฑิต, รศ.ดร. บรรยายสรุปว่า อริยสัจโมเดลคือการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางความคิด (Thinking Tool) ในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจและพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้านอย่างมีเมตตาและยั่งยืน หลักธรรมนี้ไม่ใช่เพียงหลักธรรมของพระสงฆ์เท่านั้นแต่เป็นโมเดลแห่งการเข้าไปในปัญหาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง โมเดลนี้สามารถใช้ได้ทั้งในระดับชีวิตปัจเจกคนหนึ่งคนจนถึงระดับชุมชนหรือประเทศ กระบวนการเริ่มต้นด้วย ขั้นที่ 1 ทุกข์ (ระบุปัญหา) ทุกข์คือสิ่งที่ปัญหาความไม่สบายความไม่พอใจความล้มเหลวความทุกข์ใจในชีวิต ในบริบทชุมชนทุกข์หมายถึงปัญหาหรือสภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต ซึ่งไม่จำกัดแค่ความยากจนแต่ยังอาจรวมถึงความขัดแย้งความไม่รู้ความโดดเดี่ยวและความเสื่อมของคุณธรรม จุดเริ่มต้นของการเข้าใจคือการยอมรับความทุกข์อย่างไม่ปฏิเสธ คำถามเชิงวิจัยในขั้นนี้คือชาวบ้านรู้สึกทุกข์จากเรื่องใดมากที่สุด ปัญหาใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และปัญหาใดซ้ำซากและไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยมาตรการเดิม วิธีการสำรวจทุกข์ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การเฝ้าสังเกต (Observation) และการใช้แผนที่ปัญหาชุมชน (Problem Tree) จากนั้นจึงเข้าสู่ ขั้นที่ 2 สมุทัย (วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา) สมุทัยคือเหตุแห่งทุกข์หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหา เช่นความไม่รู้อารมณ์ความรู้สึกที่ไม่มีเหตุผลและลงมาย ในบริบทชุมชนสมุทัยคือรากของปัญหา โดยต้องอาศัยความเข้าใจที่แท้จริงเพื่อมองทะลุเหตุแห่งปัญหา ตัวอย่างรากของปัญหาได้แก่ ค่านิยมบริโภคนิยมความไม่เข้าใจความสัมพันธ์ที่แยกจากกันหรือโครงสร้างเชิงระบบที่กดทับชุมชน คำถามวิจัยจะมุ่งเน้นว่าปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรคือความเชื่อค่านิยมหรือวัฒนธรรมที่เป็นรากของปัญหา และเหตุใดชุมชนจึงไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ด้วยตนเอง วิธีการวิเคราะห์สาเหตุในขั้นสมุทัยประกอบด้วยการใช้ผังก้างปลา (Fishbone Diagram) การวิเคราะห์ 5 Why การใช้ Mind Map และการพิจารณาผ่านไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)

กระบวนการถัดไปคือการกำหนดเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นระบบโดยเริ่มที่ ขั้นที่ 3 นิโรธ (สร้างภาพเป้าหมายร่วมกัน) นิโรธคือความดับทุกข์ สภาวะที่ปัญหาสิ้นสุดลงความสงบความร่วมมือและความสุขของสังคมที่ปรากฏเมื่อทุกข์หมดไป เป้าหมายในบริบทชุมชนไม่ใช่แค่การที่ชุมชนไม่มีปัญหาแต่คือชุมชนที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ความหมายของนิโรธในชุมชนคือสภาพที่หลุดพ้นจากปัญหาซึ่งรวมถึงความสงบความสามัคคีการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การฟื้นฟูวัฒนธรรมและคุณธรรม รวมถึงการมีเป้าหมายร่วมและทิศทางชีวิตที่ชัดเจน คำถามเชิงวิจัยคือถ้าปัญหานั้นหมดไปชุมชนจะควรเป็นอย่างไร วิถีชีวิตที่พึงประสงค์ของคนในชุมชนคือแบบไหน และคุณค่าหลักของชุมชนคืออะไรและควรยืนอยู่บนหลักธรรมใด วิธีการออกแบบภาพนิโรธประกอบด้วยกิจกรรม Visioning / Dream Workshop การสร้างภาพฝันร่วมกัน (Participatory Future Planning) และการนำหลักพุทธธรรมเช่นพรหมวิหาร 4 หรือสังคหวัตถุมาใช้อ้างอิงกำหนดเป้าหมายชุมชน ต่อมาคือ ขั้นที่ 4 มรรค (ออกแบบแนวทางการดำเนินงาน) มรรคคือแนวทางนำไปสู่การพ้นทุกข์ เช่นอริยมรรคมีองค์ 8 หรือแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบเช่นการศึกษาการมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน มรรคคือหนทางเดินที่จะทำให้ความฝัน (นิโรธ) เป็นจริงได้ด้วยสติปัญญาและความเพียร ในบริบทชุมชนมรรคคือวิธีการแก้ปัญหา โครงการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเสริมคุณธรรม การฝึกอบรม/เวิร์กช็อปแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้ทฤษฎีพอเพียง คำถามเชิงวิจัยในขั้นนี้จะทำอย่างไรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง ใครควรเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง และวิธีใดจะส่งเสริมให้ชุมชน

รักษาสິงที่พัฒนาแล้วให้ยั่งยืน วิธีการดำเนินงานในชั้นมรรครวมถึงการใช้ทริบาท 4 เป็นหลักในการขับเคลื่อน การวางแผนกิจกรรมทั้งระยะสั้นกลางและยาว การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอก และการติดตามผลลัพธ์จากการทำงาน

จุดเด่นสำคัญของอริยสัจโมเดลคือความแตกต่างจากโมเดลตะวันตก กล่าวคือโมเดลนี้ไม่ใช่แค่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์แต่ตั้งอยู่บนเมตตาและปัญญายึดโยงกับธรรมะ กระบวนการวิเคราะห์เน้นการฟังอย่างลึกซึ้งเห็นคุณค่าของผู้คนแม้ในสภาวะทุกข์ และความเข้าใจทุกข้ออย่างไม่ตัดสิน โมเดลนี้ยังชี้ทางออกด้วยคุณธรรม การดำเนินงานทั้งหมดเป็นไปตามลำดับขั้นของอริยสัจ 4 โดยมีการระบุทุกขวิเคราะห้สมุทัยสร้างเป้าหมายนิโรธและลงมือทำตามมรรคอย่างเป็นขั้นตอน บทสรุปภาพรวมของอริยสัจโมเดล 4 ขั้นคือทุกข์คือรู้เท่าทันปัญหา สมุทัยคือรู้ลึกถึงราก นิโรธคือเห็นเป้าหมายที่ปรารถนา และมรรคคือลงมือทำด้วยแนวทางที่ถูกต้อง โดยสรุปแล้วอริยสัจโมเดลคือแผนที่ชี้ทางสู่ชุมชนแห่งปัญญาและคุณธรรม

ภาคบ่าย นิสิตแต่ละกลุ่มได้ ลงพื้นที่ชุมชนเดิม ร่วมกับสมาชิกกลุ่มเดิม แต่ในครั้งนี้มีควมพิเศษคือมี ผู้นำชุมชนในพื้นที่ร่วมเป็นผู้นำทาง เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความไว้วางใจในการเข้าถึงข้อมูล โดยเป้าหมายของวันนี้เปลี่ยนจากการสำรวจสินทรัพย์เป็นการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่ง เน้นการพูดคุยกับชาวบ้านให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าถึงและเข้าใจถึงรากแท้ของปัญหา (Root Cause) ตามหลักสมุทัยในอริยสัจโมเดล เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ ภายในกลุ่มได้มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ประกอบด้วย ผู้ที่ทำหน้าที่ซักถามประเด็นหลัก (คนถาม) ผู้ที่จดบันทึกรายละเอียดคำตอบและข้อมูล (คนจด) ผู้ที่บันทึกภาพนิ่งและวิดีโอเพื่อเก็บภาพบรรยากาศและบริบท (คนบันทึกภาพ) และผู้ที่คอยสังเกตการณ์ภาพรวมและพฤติกรรมที่ไม่ใช่คำพูด (คนสังเกต)

แผนภาพที่ 20 กิจกรรมลงชุมชนวันที่ 2

ปัญหาของชุมชน

(บ้านไร่) 1

1. สาเหตุสาเหตุ:

- พื้นที่ทางไกล
- ขาดยาร และวัสดุเครื่องคาน

2. โครงสร้าง:

- ไฟฟ้าสาธารณะ
- ขาดบริการทางการแพทย์

3. ภัยธรรมชาติ:

- ภัยแล้งที่ขาดน้ำ
- ภัยน้ำท่วม

4. โครงสร้าง:

- ฐานที่มั่นชุมชน
- ฐานที่มั่นชุมชน

5. ขาดการประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

1. เพิ่มการประชาสัมพันธ์ในหลายช่องทาง
2. เพิ่มไฟฟ้าสาธารณะ
3. เพิ่มบริการทางการแพทย์
4. ปรับปรุงสถานที่อยู่อาศัย
5. อยากรู้จักหน่วยงานภาครัฐ

ปราสาทยิ่ง

1. ขาดผู้เสียสละ
2. วัสดุขาดแคลน
3. ประชาสัมพันธ์
4. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
5. ขาดแรงจูงใจในการอนุรักษ์

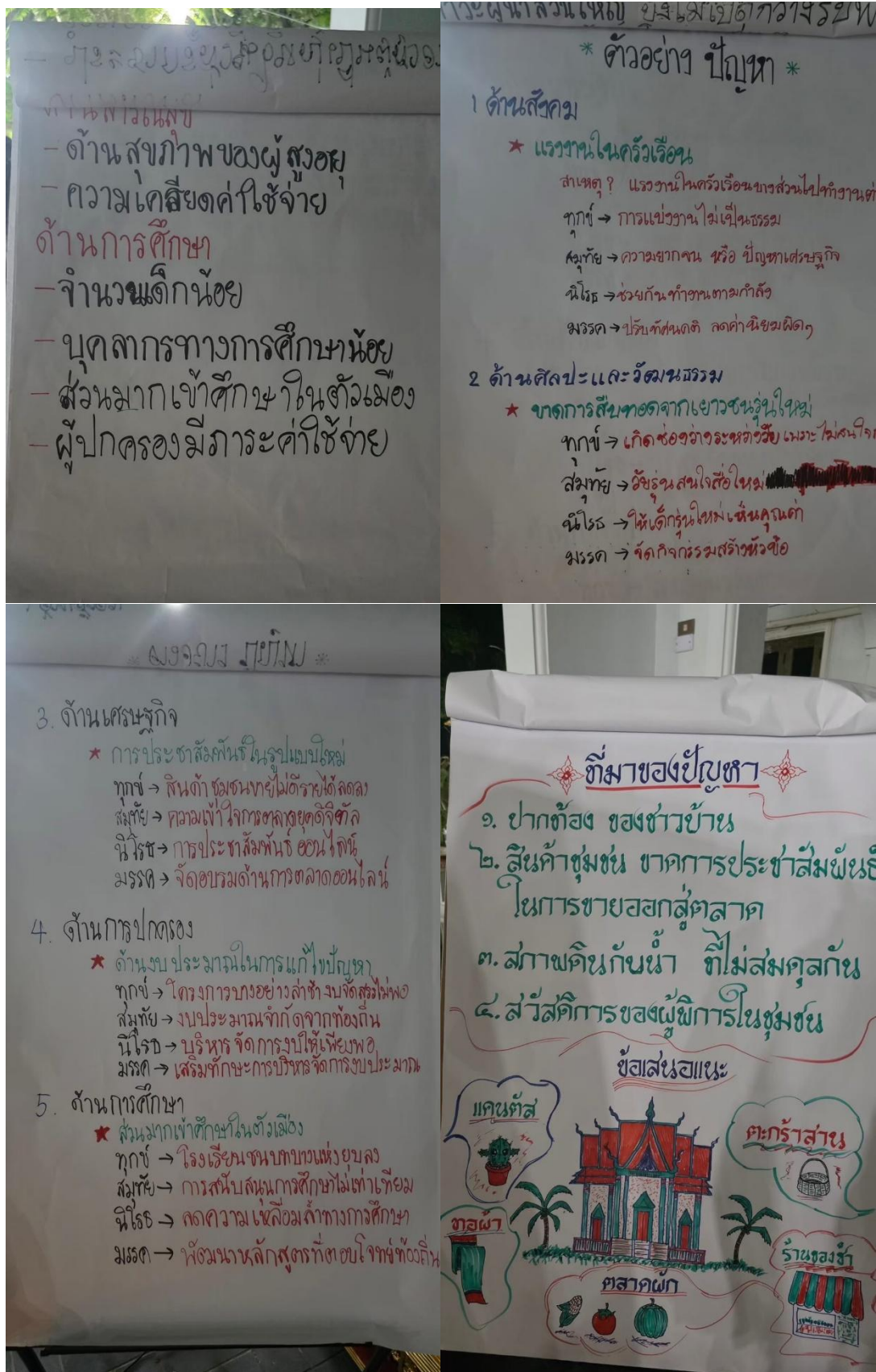
สิ่งที่ต้องการ

1. แรงงานในการผลิต
2. แรงจูงใจในการสร้างผลิตภัณฑ์
3. การติดต่อประสานงาน
4. การประชาสัมพันธ์

ปัญหาชุมชนวัดท่าล้อ

MCU. ลำพูน และ MCU. ทุ่งน้อย
กชน. กลุ่ม 3

แผนภาพที่ 21 การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

แผนภาพที่ 21 การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (ต่อ)

แผนภาพที่ 22 การนำเสนอปัญหาของชุมชน

แผนภาพที่ 23 ผู้นำชุมชนยืนยันข้อมูลปัญหาของชุมชน

จากการทำกิจกรรมในวันนี้สองสามารถสรุปได้ดังนี้คือ จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ทุกข์ ของชุมชนประกอบด้วย (1) ชุมชนมีประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และมีอัตราการเกิดต่ำ ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ (2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอ และ (3) วิกฤตด้านวัฒนธรรมที่ประเพณีปราสาทผึ้ง กำลังขาดผู้สืบทอด โดยมี สมุทัย หรือสาเหตุรากเหง้ามาจาก (1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวเป็นปัจจัยหลัก ร่วมกับ (2) การที่เยาวชนขาดแรงจูงใจในการอนุรักษ์ และ (3) การขาดการสนับสนุนอย่างเพียงพอจากหน่วยงานภายนอก ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน หรือ นิโรธ คือ (1) การสร้างชุมชนสามวัยที่เข้มแข็ง (2) การมีเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน และ (3) การมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีชีวิตชีวา เพื่อจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จึงได้วางแนวทางปฏิบัติ หรือ มรรค ไว้คือ (1) การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสืบสานวัฒนธรรม (2) การต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ทางเศรษฐกิจ และ (3) การสร้างเวทีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ต่อไป

กิจกรรมวันที่ 3 การสะท้อนคิด การออกแบบโครงการ และพิธีปิด

ภาคเช้า นิสิตพุทธนวัตกรได้เริ่มต้นวันด้วยกิจกรรมสะท้อนคิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการทบทวนและตกผลึกองค์ความรู้ โดยแต่ละคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนมุมมองในประเด็นต่างๆ ทั้งประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอด 2 วันที่ผ่านมา ประสบการณ์ตรงจากการลงพื้นที่ชุมชน การเรียนรู้ที่จะนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจและวิเคราะห์ชุมชน ตลอดจนแนวคิดในการนำกระบวนการเรียนรู้ไปต่อยอดเพื่อริเริ่มโครงการในพื้นที่ของตนเองในอนาคต

แผนภาพที่ 24 กิจกรรมสะท้อนคิด (Reflection)

จากนั้น นิสิตได้รับความเมตตาจาก พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บรรยายพิเศษในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ว่าด้วย แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ซึ่งเป็นการให้หลักการและแนวคิดในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการพัฒนาโครงการชุมชนให้เกิดความยั่งยืนทั้งในมิติทางวัตถุและจิตใจ

แผนภาพที่ 25 การบรรยายพิเศษ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม

ในช่วงบ่าย แต่ละกลุ่มได้นำเสนอโครงการขยายผล ซึ่งเป็นแผนงานที่นำองค์ความรู้และกระบวนการทั้งหมดที่ได้เรียนรู้ตลอด 3 วัน ไปประยุกต์ใช้กับบริบทชุมชนของตนเอง การนำเสนอนี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของพุทธนวัตกรในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและขยายผลของโครงการออกไปในวงกว้าง

แผนภาพที่ 26 การนำเสนอโครงการขยายผล

กิจกรรมทั้งหมดสิ้นสุดลงด้วยพิธีปิดโครงการ ซึ่งมีการมอบวุฒิบัตรให้แก่นิสิตพุทธนวัตกรที่ผ่านการอบรม และให้อโรวาทเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมต่อไป

แผนภาพที่ 27 พิธีปิดโครงการ

2.2 ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง

จากการดำเนินงานในรอบ 6 เดือน (กุมภาพันธ์ - กรกฎาคม 2568) โครงการฯ ได้บรรลุผลผลิตตามแผนที่วางไว้ ดังนี้

ผลผลิตตามบันทึกข้อตกลง	ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง
1) หนังสือแก่นพระพุทธรูปศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 1 เล่ม	1) หนังสือแก่นพระพุทธรูปศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 1 เล่ม
2) คณาจารย์เข้าร่วมโครงการ 30 คน	2) คณาจารย์เข้าร่วมโครงการ 30 คน
3) หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน จำนวน 1 หลักสูตร	3) หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 1 หลักสูตร
4) พุทธนวัตกรรมต้นแบบ จำนวน 100 คน	4) พุทธนวัตกรรมต้นแบบ จำนวน 100 คน

2.3 รายงานการใช้จ่ายงบประมาณโครงการ

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	คงเหลือ (บาท)
1. ค่าจ้าง		
1.1 ค่าจ้างผู้ประสานงาน 2 คน * 9,000 บาท * 12 เดือน = 216,000 บาท	144,000	72,000
2. ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ/ฝึกอบรม		
2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเตรียมเนื้อหา วิเคราะห์แก่นพระพุทธรูปศาสนากับการพัฒนาชุมชนสันติสุขอย่างยั่งยืน กลุ่มเป้าหมาย: คณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย 30 รูปหรือคน สถานที่จัด: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ประเภทการฝึกอบรม: ข ระยะเวลาที่จัด: 1 วัน 3 ครั้ง (รวม 3 วัน)		
2.1.1 ค่าพิมพ์เอกสาร 30 เล่ม * 200 บาท = 6,000 บาท	6,000	-
2.1.2 ค่าอาหารกลางวัน 30 คน * 200 บาท * 3 วัน = 18,000 บาท	18,000	-
2.1.3 ค่าอาหารว่าง 30 คน * 30 บาท * 3 วัน = 2,700 บาท	2,700	-
2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเตรียมหลักสูตร พุทธนวัตกรรมต้นแบบ บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม กลุ่มเป้าหมาย: คณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย 30 รูปหรือคน สถานที่จัด: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์		

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	คงเหลือ (บาท)
ประเภทการฝึกอบรม: ข ระยะเวลาที่จัด: 1 วัน 3 ครั้ง (รวม 3 วัน)		
2.2.1 ค่าพิมพ์เอกสาร 30 เล่ม * 200 บาท = 6,000 บาท	6,000	-
2.2.2 ค่าอาหารกลางวัน 30 คน * 200 บาท * 3 วัน = 18,000 บาท	18,000	-
2.2.3 ค่าอาหารว่าง 30 คน * 30 บาท * 3 วัน = 2,700 บาท	2,700	-
2.3 กิจกรรมฝึกอบรมเรื่อง “พุทธทศวัตร: บัณฑิตนักพัฒนา ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” ผู้เข้าร่วม: นิสิต 100 รูปหรือคน คณาจารย์ 30 รูปหรือคน วิทยากรรัฐ 10 คน วิทยากรเอกชน 10 คน เป็นประเภท: บุคคลภายนอก สถานที่: รัฐ จำนวน: 3 วัน 2 คืน / 1 ครั้ง		
2.3.1 ค่าที่พัก 130 คน * 2 วัน * 250 บาท = 65,000 บาท	65,000	-
2.3.2 ค่าอาหารเช้า (สถานที่พักไม่ได้จัดอาหารเช้ารวมกับค่าที่พัก) 130 คน * 3 วัน * 200 บาท * 1 มื้อ = 78,000 บาท	78,000 78,000	- -
2.3.3 ค่าอาหารกลางวัน 130 คน * 3 วัน * 200 บาท * 1 มื้อ = 78,000 บาท	18,000	-
2.3.4 ค่าอาหารเย็น 30 คน * 3 วัน * 200 บาท * 1 มื้อ = 18,000 บาท		
2.3.5 ค่าอาหารว่าง 130 คน * 3 วัน * 30 บาท * 1 มื้อ = 11,700 บาท	11,700 6,000	- -
2.3.6 ค่าวิทยากรภาครัฐ 10 คน * 1 ชั่วโมง * 600 บาท = 6,000 บาท		
2.3.7 ค่าวิทยากรภาคเอกชน 10 คน * 1 ชั่วโมง * 1,200 บาท = 12,000 บาท	12,000	-
2.3.7 ค่าวัสดุอุปกรณ์ = 33,000 บาท	33,000	-
	26,000	-

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	คงเหลือ (บาท)
2.3.8 ค่าหนังสือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม (แก่น พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนสันติสุขอย่างยั่งยืน) 130 เล่ม * 200 บาท = 26,000 บาท	26,000	-
2.3.9 ค่าหนังสือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม (หลักสูตร พุทธ นวัตร: บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม) 130 เล่ม * 200 บาท = 26,000 บาท	90,000	-
2.3.10 ค่าเช่ารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง 10 คัน * 3 วัน * 3,000 บาท = 90,000 บาท		
2.4 กิจกรรมฝึกอบรมเรื่อง “พุทธเยาวชน: นักพัฒนาชุมชนเชิง สร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” ผู้เข้าร่วม: นักเรียนในพื้นที่ 50 คน นิสิต 10 รูปหรือคน คณาจารย์ 20 รูปหรือคน เป็นประเภท: บุคคลภายนอก สถานที่: รัฐ จำนวน: 2 วัน / 10 ครั้ง วิทยากร: 30 รูปหรือคน		
2.4.1 ค่าเช่าสถานที่ 10 ครั้ง * 3,000 บาท = 30,000 บาท		30,000
2.4.2 ค่าอาหารกลางวัน (จัดให้นักเรียน นิสิต และคณาจารย์) 80 คน * 250 * 10 ครั้ง * 2 วัน = 400,000 บาท		400,000
2.4.3 ค่าอาหารว่าง (จัดให้นักเรียน นิสิต และคณาจารย์) 80 คน * 30 บาท * 10 ครั้ง * 2 วัน = 48,000 บาท		48,000
2.4.4 ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร 10,100 บาท		10,100
2.4.5 ค่าวัสดุอุปกรณ์ 10 ครั้ง * 15,000 บาท = 150,000 บาท		150,000
2.4.6 ค่าเช่ารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง 10 คัน * 2 วัน * 3,000 บาท = 60,000 บาท		60,000
2.5 กิจกรรมอบรมพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและ คุณธรรม ผู้เข้าร่วม: นักเรียนในพื้นที่ 50 คน นิสิต 10 รูปหรือคน คณาจารย์ 20 รูปหรือคน		

รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	คงเหลือ (บาท)
ผู้นำชุมชนและประชาชน 10 คน เป็นประเภท: บุคคลภายนอก สถานที่: รัฐ จำนวน: 1 วัน / 10 ครั้ง วิทยากร: 30 รูปหรือคน		
2.5.1 ค่าเช่าสถานที่ 10 ครั้ง * 3,000 บาท = 30,000 บาท		30,000
2.5.2 ค่าอาหารกลางวัน (จัดให้นักเรียน นิสิต คณาจารย์ ผู้นำชุมชนและประชาชน) 90 คน * 250 * 10 ครั้ง * 1 วัน = 225,000 บาท		225,000
2.5.3 ค่าอาหารว่าง (จัดให้นักเรียน นิสิต คณาจารย์ ผู้นำชุมชนและประชาชน) 90 คน * 30 บาท * 10 ครั้ง * 1 วัน = 27,000 บาท		27,000
2.5.4 ค่าวัสดุอุปกรณ์ 10 ครั้ง * 15,000 บาท = 150,000 บาท		150,000
2.5.5 ค่าเช่ารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง 10 คัน * 1 วัน * 3,000 บาท = 30,000 บาท		30,000
3. ค่าใช้จ่ายในการประชุมราชการ		
3.1 ค่าอาหาร 30 คน * 120 บาท * 20 ครั้ง = 36,000 บาท	20,000	16,000
3.2 ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 30 คน * 30 บาท * 20 ครั้ง = 9,000 บาท	5,000	4,000
3.3 ค่าเอกสาร 30 คน * 160 บาท * 20 ครั้ง = 48,000 บาท	20,000	28,000
4. ค่าจ้างพัฒนาห้องเรียนออนไลน์ 1 ห้อง X 20,000 บาท = 20,000 บาท		20,000
5. ค่าจ้างพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลลัพธ์ระยะยาว 1 ระบบ * 13,800 บาท = 13,800 บาท		13,800

2.4 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ (Output/Outcome/Impact)

2.4.1 รอบ 6 เดือน

Output:

- 1) หนังสือแก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 1 เล่ม
- 2) คณาจารย์เข้าร่วมโครงการ 30 คน
- 3) หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน จำนวน 1 หลักสูตร

4) พุทธนวัตกรรมต้นแบบ จำนวน 100 คน

Outcome:

1. มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรที่บูรณาการองค์ความรู้ระหว่างพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ ที่ตอบโจทย์การพัฒนาสังคมเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น 1 หลักสูตร

Impact:

1. เกิดต้นแบบการสร้างนวัตกรรมทางสังคมบนฐานพุทธธรรม ที่สามารถนำไปขยายผลสู่การสร้างชุมชนสันติสุขได้อย่างยั่งยืน อย่างน้อย 8 ชุมชน

2.4.2 รอบ 12 เดือน

Output:

- 1) เยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 500 คน
- 2) กิจกรรมการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 10 กิจกรรม
- 3) บันทึกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วม จำนวน 1 เล่ม
- 4) ห้องเรียนออนไลน์รายวิชาการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม จำนวน 1 ห้อง
- 5) รายงานผลลัพธ์ของนิสิตหลังดำเนินการ จำนวน 10 เล่ม

Outcome:

1. มหาวิทยาลัยมีองค์ความรู้และสื่อการเรียนการสอนด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย เพิ่มขึ้น 1 ห้องเรียนออนไลน์
2. มหาวิทยาลัยมีบัณฑิตต้นแบบ ที่มีความรู้ความสามารถในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาชุมชน เพิ่มขึ้น 100 คน
3. มหาวิทยาลัยมีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธที่เข้มแข็ง เพิ่มขึ้น 8 ชุมชน
4. ชุมชนมีพลังบวกจากเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีปัญญาและคุณธรรม ในการสร้างสรรค์กิจกรรมพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน เพิ่มขึ้น 500 คน

Impact:

1. เกิดต้นแบบการสร้างนวัตกรรมทางสังคมบนฐานพุทธธรรม ที่สามารถนำไปขยายผลสู่การสร้างชุมชนสันติสุขได้อย่างยั่งยืน อย่างน้อย 8 ชุมชน
2. เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของคนในสังคมในการมองเห็นคุณค่าของการบูรณาการหลักศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างน้อย 500 คน
3. เกิดเครือข่ายการเรียนรู้แห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอื่นๆ อย่างน้อย 10 เครือข่าย
4. เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมทางสังคมใหม่ๆ จากกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่เชื่อมโยงกับปัญหาและความต้องการของชุมชน อย่างน้อย 10 องค์ความรู้
5. เกิดการเสริมพลังและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ลงมือทำ และขับเคลื่อนชุมชนตามหลักพุทธธรรม อย่างน้อย 500 คน

2.5 ปัญหาและอุปสรรค

2.5.1 ปัญหาด้านการประสานงาน เนื่องจากนิสิตที่เข้าร่วมโครงการมาจากหลากหลายวิทยาเขตและส่วนงาน การนัดหมายและการสื่อสารในช่วงเตรียมการจึงมีความซับซ้อน แต่สามารถแก้ไขได้โดยการจัดตั้งกลุ่มสื่อสารออนไลน์และมีผู้ประสานงานหลักในแต่ละส่วนงาน

2.5.2 ปัญหาด้านข้อจำกัดด้านเวลา การอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน 2 คืน แม้จะดำเนินไปได้ด้วยดี แต่เป็นเพียงการสร้างความรู้ความเข้าใจในเบื้องต้น การฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญจำเป็นต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง

2.5.3 ปัญหาด้านสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด ในระหว่างการลงพื้นที่วันแรก มีฝนตกหนักเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางและการทำกิจกรรมในบางพื้นที่ แต่คณะทำงานได้ปรับแผนโดยเน้นการพูดคุยและสัมภาษณ์เชิงลึกภายในครัวเรือนหรือศาลากลางบ้านแทน

2.6 แผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

ในรอบ 6 เดือนหลัง (สิงหาคม 2568 - กุมภาพันธ์ 2569) โครงการฯ จะเข้าสู่ขั้นตอนที่ 3 (ขั้นขยายผล) และขั้นตอนที่ 4 (ขั้นปิดโครงการ) โดยมีแผนการดำเนินงานหลักดังนี้

2.6.1 ขั้นขยายผลโครงการ (สิงหาคม - ธันวาคม 2568)

1) อบรมเยาวชนในพื้นที่ต้นแบบ นิสิตพุทธทศวัตกรทั้ง 100 คน จะกลับไปจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้แก่เยาวชนในชุมชนต้นแบบ 8 แห่งทั่วประเทศ (แห่งละประมาณ 50 คน)

2) กิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เยาวชนที่ผ่านการอบรมจะร่วมกันออกแบบและดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีนิสิตพุทธทศวัตกรทำหน้าที่เป็น "พี่เลี้ยง" (Mentor) คอยให้คำปรึกษาและติดตามผล

3) จัดเวทีนำเสนอผลงาน จัดกิจกรรมประกวดและนำเสนอผลงานของเยาวชนในระดับประเทศ เพื่อยกย่องเชิดชูและสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาชุมชน

2.6.2 ขั้นปิดโครงการ (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2569)

1) ประเมินโครงการ ดำเนินการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งในเชิงพฤติกรรมความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของเยาวชน

2) พัฒนาห้องเรียนออนไลน์ นำองค์ความรู้จากหนังสือและหลักสูตรมาพัฒนาเป็นห้องเรียนออนไลน์ เพื่อขยายผลสู่สาธารณชนในวงกว้าง

3) ติดตามผลและจัดทำรายงาน ติดตามผลลัพธ์ของนิสิตหลังการดำเนินโครงการ และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อนำเสนอต่อมหาวิทยาลัยและ สป.อว. ต่อไป

ภาคผนวก

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ๑๑๔๑/๒๕๖๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนากำลังคนชั้นสูง (Reinventing University)
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘

เพื่อให้การบริหารงานแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนากำลังคนชั้นสูง (Reinventing University) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) และ (๔) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งให้ผู้มีรายนามดังต่อไปนี้ เป็นคณะกรรมการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนากำลังคนชั้นสูง (Reinventing University) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ประกอบด้วย

๑. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ประธานคณะกรรมการ
๒. รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น รองประธานคณะกรรมการ
๓. รองอธิการบดีวิทยาเขตเชียงใหม่ รองประธานคณะกรรมการ
๔. คณบดีคณะพุทธศาสตร์ รองประธานคณะกรรมการ
๕. คณบดีคณะครุศาสตร์ รองประธานคณะกรรมการ
๖. คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ รองประธานคณะกรรมการ
๗. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ รองประธานคณะกรรมการ
๘. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน รองประธานคณะกรรมการ
๙. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี รองประธานคณะกรรมการ
๑๐. ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ วัดอินทาราม รองประธานคณะกรรมการ
๑๑. ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ จังหวัดกาฬสินธุ์ รองประธานคณะกรรมการ
๑๒. พระครูสุธีสารบัณฑิต, ผศ.ดร. คณะทำงานชุมชนพระธาตุขามแก่น
๑๓. พระครูปิยะเมธากรณ์ คณะทำงานชุมชนพระธาตุขามแก่น
๑๔. พระมหาภิกขิตติ กิตติเมธี คณะทำงานชุมชนพระธาตุขามแก่น
๑๕. พระมหาสุทนต์ จิตตปัญญา คณะทำงานชุมชนพระธาตุขามแก่น
๑๖. ดร.จันทร์สม์ ตาปูลิ่ง คณะทำงานชุมชนวัดป่าตึงงาม
๑๗. ผศ.ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์ คณะทำงานชุมชนวัดป่าตึงงาม
๑๘. พระครูโกวิทธรรมภาณี, ผศ.ดร. คณะทำงานชุมชนวัดป่าตึงงาม
๑๙. พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภาณี, ดร. คณะทำงานชุมชนวัดป่าตึงงาม

๒๐. ผศ.ดร.ไพรินทร์ ฌ วันนา	คณะกรรมการชุมชนวัดป่าตึงงาม
๒๑. พระมหาติลกรัศมี ฐิตจาโร	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๒. พระครูปริยัติธำรงคุณ,ดร.	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๓. พระครูโสภณธรรมวิสิฐ	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๔. พระครูจิรธรรมรัตน์, ดร.	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๕. พระครูปลัดคำรณ กตปุญโญ	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๖. พระครูธีรภัทรจารี	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๗. พระอนุสรณ์ อนุตตโร	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๘. พระครูวินัยธรชวลิต อุตตโม	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๒๙. ผศ.ดร.ภัชดา สุวรรณนวล	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๓๐. ผศ.ดร.สุภาภรณ์ โสภา	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๓๑. ดร.สุขอุษา นุ่นทอง	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๓๒. อาจารย์สุเทพ สุดเอี่ยม	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๓๓. อาจารย์นิคม ปักซี่	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๓๔. อาจารย์เนติลักษณ์ สุทธิรักษ์	คณะกรรมการชุมชนตำบลกรูด
๓๕. พระครูศรีสิทธิบัณฑิต, ดร.	คณะกรรมการชุมชนวัดดีดวด
๓๖. พระครูสิริรัตนบัณฑิต, ผศ.ดร.	คณะกรรมการชุมชนวัดดีดวด
๓๗. พระมหาราชัน จิตตปาโล, ดร.	คณะกรรมการชุมชนวัดดีดวด
๓๘. พระครูปลัดโยธิน โชติธมโม	คณะกรรมการชุมชนวัดดีดวด
๓๙. ผศ.ดร.คงสฤษฏ์ แสงทรัพย์	คณะกรรมการชุมชนวัดดีดวด
๔๐. ดร.สุดธิดา พาดฤทธิ์	คณะกรรมการชุมชนวัดดีดวด
๔๑. พระครูสังฆวิริยกิจ, รศ.ดร.	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๒. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๓. พระมหาสมชาย ขนติสรโน, ดร.	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๔. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญญา, ผศ.ดร.	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๕. พระปลัดวีระศักดิ์ ธีรกุลโร, ดร.	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๖. ผศ.ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๗. ผศ.ดร.เอนก ไยอินทร์	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๘. พระครูสังฆรักษ์วิชัย วิชโย	คณะกรรมการชุมชนพยอม
๔๙. ผศ.ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ	คณะกรรมการชุมชนวัดตึก
๕๐. ผศ.ดร.สมโภชน์ ศรีวัชรวรกุล	คณะกรรมการชุมชนวัดตึก
๕๑. ดร.มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา	คณะกรรมการชุมชนวัดตึก
๕๒. ดร.จักษุภาณี บุญฤทธิ์	คณะกรรมการชุมชนวัดตึก
๕๓. นางสาวหนึ่งธิดา สารศรี	คณะกรรมการชุมชนวัดตึก
๕๔. นางสาวกนกวรรณ บุญคะเน	คณะกรรมการชุมชนวัดตึก
๕๕. พระเมธีวัชรประชาพร, ผศ.ดร.	คณะกรรมการชุมชนบ้านคลองกระทิง
๕๖. พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชีโต, ผศ.ดร.	คณะกรรมการชุมชนบ้านคลองกระทิง
๕๗. ดร.สมชาย ลำภู	คณะกรรมการชุมชนบ้านคลองกระทิง

๙๖. พระมหาชุตีภัก อภินันโท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๙๗. พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๙๘. พระมหานันทวิทย์ ชีรภทโท, ดร.	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๙๙. พระมหาสมยศ สุทธิศิริ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๐. พระมหาบุญเย็น ญาณโสภโณ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๑. พระสมุห์เดชาวิชญ์ ญาณวิสุโท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๒. พระครูสังฆรักษ์วิชัย วิชโย	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๓. รศ.ดร.กมลลาศ ภูวนาธิพงศ์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๔. ผศ.ดร.เอนก ไยอินทร์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๕. นายบดีนทร์ภัทร์ สายบุตร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๖. นายถาวร ภูษา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๗. นางสาวมกรวิ ฉิมพะเนาว์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๘. นายธนนันท์รัฐ ประเสริฐศิลป์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐๙. นายเดชฤทธิ์ โอธสุ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑๐. นายวันเฉลิม แสงกำ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑๑. นายเพิ่มพูน สุทธินัง	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

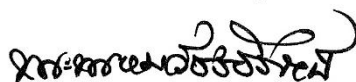
ให้คณะทำงานหน้าที่ดังนี้

๑. ดำเนินโครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนากำลังคนขั้นสูง (Reinventing University) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ตามบันทึกความเข้าใจความร่วมมือระหว่างสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ

๒. ส่งมอบผลงานและรายงานความก้าวหน้าตามบันทึกความเข้าใจความร่วมมือให้สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตามกำหนด

๓. มอบให้สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ บริหารจัดการโครงการ ฯ ดังกล่าว ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สั่ง ณ วันที่ ๒๑ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

(พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.)

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรฝึกอบรมพุทธนวัตกร
บัณฑิตนักพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม
ภายใต้โครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา
และพัฒนากำลังคนขั้นสูง
ระหว่างวันที่ ๕ - ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘
ณ วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๘

- ๐๗.๐๐-๐๘.๐๐ น. ลงทะเบียนเข้าอบรม
- ๐๘.๐๐-๐๘.๓๐ น. ทดสอบก่อนเรียนรู้
- ๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น. พระราชวชิรมงคลวิสิฐ เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี
 เจ้าอาวาสวัดมงคลชัยพัฒนา
 กล่าวต้อนรับและให้โอวาทผู้เข้าอบรม
 นายอำเภอเฉลิมพระเกียรติ กล่าวต้อนรับผู้เข้าอบรม
 บรรยายหน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ “สัปปายสถาน การออกแบบแผนที่ชุมชน
 เชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” โดยพระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.
 ดร. และคณะวิทยากร
- ๐๙.๐๐-๑๖.๐๐ น. แบ่งกลุ่มลงพื้นที่ชุมชนรอบวัดมงคลชัยพัฒนา ๕ ชุมชน และทำกิจกรรม
 เสริมทักษะที่ ๑-๒
 กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๑ ลงชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และสำรวจทุน
 กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๒ ร่างแผนที่เดินดิน (Community Mapping)
- ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐ น. ทำภารกิจส่วนตัว
- ๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น. ทำวัตร สวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา
- ๑๙.๐๐-๒๑.๐๐ น. กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๓ นำเสนอแผนที่ชุมชนในเวทีสาธารณะ (จำลอง)
 ๒๑.๐๐ น. พักผ่อนตามอัธยาศัย

๖ กรกฎาคม ๒๕๖๘

- ๐๕.๐๐-๐๖.๐๐ น. ทำวัตร สวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา
- ๐๖.๐๐-๐๗.๐๐ น. ปิณฑบาต, กวาดลานวัด
- ๐๗.๐๐-๐๘.๐๐ น. ฉันทาอาหารเช้า/รับประทานอาหารเช้า
- ๐๘.๐๐-๐๙.๐๐ น. กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๔ กิจกรรมสะท้อนคิด
 (Reflection) จากการลงพื้นที่วันแรก

๐๙.๐๐-๑๐.๐๐ น.	บรรยายหน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ “อริยสัจโมเดล การวิเคราะห์สภาพปัญหาและโอกาสของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” โดย พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
๑๐.๐๐-๑๖.๐๐ น.	แบ่งกลุ่มลงพื้นที่ชุมชนรอบวัดวัดมิ่งมงคลชัยพัฒนา ๕ ชุมชน และทำกิจกรรมเสริมทักษะที่ ๕-๖ กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๕ เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๖ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและโอกาสของชุมชน
๑๖.๐๐-๑๘.๐๐ น.	ทำภารกิจส่วนตัว
๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น.	ทำวัตร สวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา
๑๙.๐๐-๒๑.๐๐ น.	กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๗ นำเสนอปัญหาและโอกาสของชุมชนในเวทีสาธารณะ (จำลอง)
๒๑.๐๐ น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย

๗ กรกฎาคม ๒๕๖๘

๐๕.๐๐-๐๖.๐๐ น.	ทำวัตร สวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา
๐๖.๐๐-๐๗.๐๐ น.	บิณฑบาต, กวาดลานวัด
๐๗.๐๐-๐๘.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเช้า/รับประทานอาหารเช้า
๐๘.๐๐-๐๙.๐๐ น.	กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๘ กิจกรรมสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อตั้งเป้าหมาย
๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น.	บรรยาย “แก่นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและคุณธรรม” โดย พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเพล/รับประทานอาหารกลางวัน
๑๒.๐๐-๑๖.๐๐ น.	กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๙ ระดมความคิดเพื่อออกแบบโครงการ/กิจกรรม กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๑๐ นำเสนอโครงการ (Project Pitching) กิจกรรมเสริมทักษะที่ ๑๑ การขยายผลโครงการสู่เยาวชน
๑๖.๐๐-๑๗.๐๐ น.	พิธีปิด โดย พระพรหมวัชรธีรจารย์,ศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หมายเหตุ : - ฉันภัตตาหารเพลในชุมชน เวลา ๑๑.๐๐ น.

- น้ำปานะ เวลา ๑๗.๐๐ น.

- รับประทานอาหารเช้า (เฉพาะฆราวาส) เวลา ๑๗.๐๐ น.

- กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ที่	ส่วนงาน	ผู้ประสานงาน	เบอร์โทร
๑	สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์	พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.	๐๙๓-๖๓๕-๙๕๑๕
๒	คณะสังคมศาสตร์	ผศ.ดร. เอนก ไยอินทร์	๐๙๒-๙๑๘-๑๓๑๙
๓	คณะมนุษยศาสตร์	ผศ.ดร.พุทธชาติ แผนสมบูรณ์	๐๘๑-๙๐๔-๗๕๑๒
๔	คณะพุทธศาสตร์	พระมหากันตพัฒน์ สุ่มโอ	๐๖๑-๑๐๖-๓๙๑๔
๕	วิทยาเขตเชียงใหม่	ดร.อำนาจ ชัดวิชัย	๐๘๔-๘๐๖-๑๒๐๖
๖	วิทยาเขตขอนแก่น	พระมหากิตติ กิตติเมธี	๐๙๑-๑๒๒-๘๖๖๖
๗	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน	ดร.จันทร์สม ตาปูลิง	๐๘๕-๖๒๖-๖๐๘๓
๘	วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์	ดร.สุขอุษา นุ่นทอง	๐๘๔-๑๘๙-๓๑๔๘
๙	กจพ	พระครูธรรมธรสถาพร	๐๘๙-๔๕๓-๔๓๓๕
๑๐	ชุมชนบ้านเขาติน	นายณรงค์ พุทธิษา	๐๘๑-๙๔๗-๐๙๕๙
		นางสาวจำเริญ จินตบุตร	๐๙๐-๑๘๘-๘๒๑๘
		นางชะลอสี อินตะ	๐๙๔-๐๕๙-๓๐๕๗
๑๑	ชุมชนบ้านใหม่มงคล	นางนพรัตน์ แม้นบุตร	๐๙๒-๕๙๐-๙๓๘๓
		นางนพเกล้า วังวิงส์	๐๘๕-๑๘๔-๙๖๕๘
		นางกนกิกา ปันปัญญา	๐๘๙-๙๐๔-๓๕๓๔
๑๒	ชุมชนบ้านท่าวัว	นายภคพล	๐๘๖-๙๗๗-๔๖๔๕
		คุณประยูร คุ่มจอหอ	๐๘๗-๐๔๙-๙๗๘๕
		คุณดวงดาว คีรี	๐๙๘-๓๐๔-๖๒๘๐
๑๓	ชุมชนบ้านซึ้ง	นายกิตติศักดิ์ พรหมสุวรรณ	๐๘๑-๘๗๗๙๔๓๘
		นายสมนึก แสนสวัสดิ์	๐๘๘-๐๑๐๘๘๓๘
		นายพิเนตร โฉมมิตร	
		นายจรูญ เกษจันทร์	
๑๔	ชุมชนบ้านกอก	นายชยการ จันทาพริก	๐๙๕-๕๕๑-๘๘๗๘
		นายคะนอง รักกล่อม	๐๘๑-๘๕๑-๗๙๓๔
		นายเพชร ดวงแก้ว	๐๙๖-๑๗๐-๗๔๓๘

รายชื่อคณาจารย์เข้าร่วมโครงการพลิกโฉม Reinventing 68

(สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ลำดับที่	ชุมชน/จังหวัด	คณาจารย์ผู้รับผิดชอบ
1.	ชุมชนพระธาตุขามแก่น จ.ขอนแก่น (พื้นที่รับผิดชอบของวิทยาเขตขอนแก่น)	1. พระครูสุธีสารบัณฑิต, ผศ.ดร. 2. พระมหาภักดี กิตติเมธี 3. พระมหาสุทนต์ จิตตปัญญา 4. พระครูปิยะสุเมธากรณ์
2.	ชุมชนวัดป่าติ่งงาม จ.ลำพูน (พื้นที่รับผิดชอบของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน)	1. ดร.จันทรมย์ ดาปูลิง 2. ผศ.ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์ 3. พระครูโกวิทอรธวาที, ผศ.ดร. 4. พระมหาอินทวงศ์ อุตฺตรภาณี, ดร.
3.	ชุมชนตำบลกรูด จ.สุราษฎร์ธานี (พื้นที่รับผิดชอบของวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี)	1. พระครูโสภณธรรมวิสิฐ 2. พระครูจิตรธรรมรัตน์, ดร. 3. พระครูปลัดคำธม กตปัญญา 4. ผศ.ดร.ภัชดา สุวรรณนวล 5. ดร.สุขอุษา นุ่นทอง
4.	ชุมชนวัดคีตวงศ์ กรุงเทพมหานคร (พื้นที่รับผิดชอบของคณะพุทธศาสตร์)	1. พระครูศรีสิทธิบัณฑิต, ดร. 2. พระครูสิริรัตนบัณฑิต, ผศ.ดร. 3. ดร.สุทธิดา พาดฤทธิ์ 4. ผศ.ดร.คงสฤษฎ์ แพ่งทรัพย์
5.	ชุมชนพยอม จ.พระนครศรีอยุธยา (พื้นที่รับผิดชอบของคณะสังคมศาสตร์)	1. พระคมสัน จิตเมธโส, ผศ. 2. พระมหาสมชาย ขนุตสรโณ, ดร. 3. พระวีระศักดิ์ ชีรังกูโร, ดร. 4. ผศ.ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ 5. ผศ.ดร.เอนก ไยอินทร์ 6. พระครูสังฆรักษ์วิชัย วิชโย

6.	ชุมชนวัดตึก จ.พระนครศรีอยุธยา (พื้นที่รับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์)	1. ผศ.ดร.พุทธชาติ แผนสมบูรณ์ 2. ผศ.ดร.สมโภชน์ ศรีวัชรกุล 3. ดร.มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา 4. นางสาวหนึ่งธิดา สารศรี 5. นางสาวกนกวรรณ บุญคะเน
7.	ชุมชนบ้านคลองกระทิง จ.สมุทรสงคราม (พื้นที่รับผิดชอบของ นวบ.วัดอินทาราม)	1. พระเมธีวัชรประชากร, ผศ.ดร. 2. พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อธิโต, ผศ.ดร. 3. ดร.สมชาย ลำภู 4. ดร.ณรงค์ ค่ำรงค์ดี 5. ดร.โปรคปราน เสริญวงศ์ชัย
8.	ชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา (พื้นที่รับผิดชอบของคณะครุศาสตร์)	1. พระศรีวัชรสารบัณฑิต, ดร. 2. พระครูเมธีสิริธรรมบัณฑิต, ดร. 3. ผศ.ดร.นิกร ศรีราช 4. ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลา 5. พระมหาบุญยืน ญาณโสภโณ 6. พระมหากรรณ ภูริสุสโร, ดร. 7. พระปลัดประจักษ์ มหาบุญโญ
9.	ชุมชนธรรมนาถา จ.พระนครศรีอยุธยา (พื้นที่รับผิดชอบของคณะสังคมศาสตร์)	1. พระครูชินวีร์บัณฑิต, ผศ.ดร. 2. พระครูธรรมธรรฐาพร ปกสุสโร 3. ดร.กรกต ขาบัณฑิต 4. พระมหาสมศรี อติภุโท 5. พระพลวัต สพล 6. พระสมุห์เดชาวิษณุ ญาณวิสุโท
10.	ชุมชนวัดสุคันธาราม จ.พระนครศรีอยุธยา (พื้นที่รับผิดชอบของคณะสังคมศาสตร์)	1. พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร. 2. พระสุธีวีร์บัณฑิต, รศ.ดร. 3. พระครูสุตวุฒิคุณบัณฑิต, ผศ.ดร. 4. พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ผศ.ดร. 5. พระปลัดสมนึก ชีวบุญโญ, ดร. 6. นายเชษฐาธิ์ โอธสุ

พระนวัตร เมธ. ลำพูน

พระพากรณ์ ลุงแหลง (หนุ่ม)

ได้รู้จักวิธีการค้นคว้าหาปัญหาในชุมชน
แล้วนำมาวิเคราะห์ให้เห็นปัญหาที่แท้จริงคืออะไร

พระอริราช เมธ. ลำพูน

พระอริราช เมืองปิ่น (อริราช)

การแก้ปัญหาที่ถูกต้องคือ การฟังเสียง
จากชุมชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญที่ยั่งยืน

พุทธวัตร มจร. ลำพูน

Phra: Chansone Osny (สอน)

หัวใจของพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงหลักธรรม
ของพระสงฆ์เท่านั้น แต่เป็นโมเดลแห่งการเข้าใจปัญหา
และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง

พุทธนวัตกรรม

มจร.เชียงใหม่

“ พุทธนวัตกรรมที่ดีไม่ตัดสิน
แต่มุ่งเน้นสู่ความจริงและส่งเสริม
ให้เกิดนวัตกรรมเพื่อ
สังคม ”

พระฐิติพงศ์ สุภักโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พญ. สร. ลำพูน

นายสรธร อัมพรพันธ์นาค (สร)

ได้เรียนรู้การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมและ
การแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดในการ
พัฒนาดตนเองและสร้างประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตได้

พจนวัตกร มจร. ลำพูน

นายอภิวิชญ์ อินทร์สเกตุ (เหนือ)

หลักการไม่ได้ใช้เพียงเพื่อยึดเนื๋ยวจิตใจของบุคคล
แต่สามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไข้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพของ
ชีวิตในชุมชนเล็กๆจนไปถึงระดับประเทศได้

พจนานุกรม มจร. ลำพูน

นางสาวกมลวรรณ กันทะหงส์ (ออม)

ได้นำหลักกรรมมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนา

นพคุณ รณ. ลำพูน

นางสาวนฤมล ใจฟอง (แยม)

การอบรมพุทธนวัตกร ทำให้เห็นว่าธรรมะ
ไม่ได้อยู่แค่ในวัด แต่อยู่ในวิถีชุมชน
เมื่อนำธรรมไปใช้ ปัญญาาก็เกิด พัฒนาก็ยั่งยืน

พจนานุกรม มจร. ลำพูน

นางสาวลิ้นอ่อง ชูจิ่ง (ริน)

การลงพื้นที่จริงช่วยให้เราได้ฝึกการสังเกตสิ่งต่างๆ
รอบตัว ตั้งแต่รายละเอียดเล็กๆ ไปจนถึงภาพรวม
และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง
และสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงได้

พชรนวัตกร มจร. ลำพูน

นางสาวธิดารัตน์ จันทรประจักษ์ (เบีม)

ได้เรียนรู้ธรรมะจากชุมชนจริง
แก้ปัญหาด้วยใจและปัญญาแบบพุทธ

คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

นางสาวลลิตา พูแสง (ต๋ำรี)

สร้างสรรค์ด้วยปัญญา พัฒนาด้วยคุณธรรม
ก้าวหน้าด้วยหัวใจของพุทธนวัตกร

พุทธนวัตกร

มจร.เชียงใหม่

"พุทธนวัตกร" คือผู้ใช้ธรรมะ
เป็นแสงสว่าง และใช้ใจเป็น
สะพาน เพื่อเชื่อมความหวัง
ของชุมชนเข้ากับความจริง

อาจารย์ ดร.อำนาง ขัดวิชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พทรบัตกร

มจร.เชียงใหม่

“ฟังด้วยหัวใจ
คิดด้วยปัญญา
ทำด้วยคุณธรรม”

นางสาวจิรณัฐ อุตมะ (ก้อย)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ม.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พจนานุกรม

มจร.เชียงใหม่

“นวัตกรรมที่ยิ่งใหญ่ เริ่ม
จากใจที่ไฟดี นวัตกรรมที่แท้
จริงคือผู้สร้างสรรค์ด้วย
คุณธรรม”

อาจารย์ราตรี วงศ์เครา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พุทธนวัตกรรม

มจร.เชียงใหม่

“ เดินตามพุทธศาสนา
สร้างตามหลัก ปรัชญา
และโยนิโสมนสิการ เพื่อเกิด
นวัตกรรมแก้สังคม ”

นายวชิรวิช ชูรัตน์ (เอง)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.พหลโยธิน ต.พหลโยธิน อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พทรบัตกร

มจร.เชียงใหม่

“ปัญญา นำทาง
คุณธรรม นำชีวิต สร้าง
อนาคต ด้วยความคิด และ
หัวใจที่ เข้มแข็ง”

นางสาวสุวรา สุดตา (ส)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พจนานุกรม

มจร.เชียงใหม่

“ การศึกษา
คือแสงสว่างของ
ชีวิต ”

อาจารย์กิตติ ขวัญนาค

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พจนานุกรม

มจร.เชียงใหม่

“ ปัญญาที่สร้างสรรค์
นำมาซึ่ง นวัตกรรมที่ดีและ
นวัตกรรมที่มีคุณค่า ”

นายณัฐวุฒิ สุขประเสริฐ (ฟ้า)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พทรบัตกร

มจร.เชียงใหม่

“นวัตกร ที่ดีไม่คิดทำเพื่อ
ประโยชน์ส่วนตนแต่สร้าง
นวัตกรรมเพื่อสังคม”

นายเมฆาราม นวลแมน (เมฆา)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุข/เทพธ.สุข/เทพธ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

พจนานุกรม

มจร.เชียงใหม่

“ทุกนวัตกรรมย่อมมีเบื้อง
หลังของนวัตกรรมที่แตกต่าง
แต่จงอย่าเป็นนวัตกรรมที่เป็น
ชาตกร”

นางสาวธิดารัตน์ ทองคุณคณาภ
(บุษบิม)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต (เชียงใหม่)
139 ถ.สุข/เทพ.สุข/เทพ.อ.เมือง/เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200